

**Nagylepkefaunisztikai kutatások
Kisújszálláson és környékén III.
New results of the Macrolepidoptera survey
in Kisújszállás and its surrounding areas (Hungary) III.
(Lepidoptera: Macrolepidoptera)**

Kelemen István, Lévai Szabolcs, Majláth Gábor, Majláth Imre

Abstract: Numerous Macrolepidoptera species have been found in Kisújszállás in the last few years. Complementing the authors' earlier data, new species have been discovered and described for the local Macrolepidoptera fauna. The detailed list with basic faunistic attributes also can be found in this work. In addition to the occurrences of the recent species, some historical data are also presented from the 1920s (published in the 1950s). Over the last two years 83 new species were added to the local fauna, six of which are historical data and were not confirmed recently. The total known number of species is 458. This paper aims to open a new chapter in the research of the invertebrate fauna of the Great Hungarian Plain and provides unique information on the topic.

Key words: Lepidoptera, new records, migratory species, protected species, *Acontia (Tarachidia) candefacta*, *Nymphalis xanthomelas*, Great Hungarian Plain, Hungary.

Author's addresses – A szerzők címe:

Kelemen István, H–5310 Kisújszállás, Béke utca 52., Hungary.

E-mail: kelemenistvan85@gmail.com

Lévai Szabolcs, H–5400 Mezőtúr, Kossuth tér 3-5. I/7., Hungary.

E-mail: levai.szabi@gmail.com

Majláth Gábor, H–5310 Kisújszállás, Táncsics Mihály utca 38.

E-mail: emgee84majlath@gmail.com

Majláth Imre, H–2462 Martonvásár, Brunszvik utca 2, Hungary.

E-mail: imremajlath@gmail.com

Összefoglalás: A cikksorozat előző két részében összesen 375 kisújszállási nagylepkefaj szerepelt, melyet a szerzők két év után 77 területileg új fajjal egészítettek ki. Továbbá az előző munkákból ismert, faunisztikai szempontból érdekes, ritka és védett lepkék közül néhány faj újabb kiegészítő adatait is szerepeltetik. Az utóbbi évek monitorozása során megismert korábbi-, illetve a történeti források által közölt 6 jelenleg nem ismert új fajjal 458-ra tehető a Kisújszállás környékén megfigyelt *Macrolepidoptera* fajok száma. Ezek között 36 törvényileg védett és 4 Natura 2000-es jelölőfaj van. A cikkben a recens (2012-2013) és a Kovács (1953) munkájából származó (1920-as évek) előfordulási adatok együttes leírása és elemzése olvasható.

Bevezetés

Kisújszállás és környékének nagylepkefaunájáról a korábbiakban két tanulmányban közöltek adatokat a szerzők (Kelemen et al. 2011, 2012). Az azóta előkerült *Macrolepidoptera* fajok nagy száma miatt a cikksorozat első két része után a harmadikkal folytatódik a helyi faunisztikai tanulmány. Elsősorban a mocsárrét maradványfoltok, sziki, löszpusztai és ruderalis gyeptársulások, valamint telepített, xerotherm tölgyeseinek lepközösségét, azok jellemző fajait vizsgálták. Az elmúlt két év intenzív monitorozásának eredményeként a szerzők tovább ismertetik, pontosítják, egyben megerősítik a korábbi megállapításokat, illetve számos új és nem egyszer meglepő adattal egészítik ki Kisújszállás környékének nagylepkefaunáját. Jelen cikkben elsősorban a 2012-2013-as eredmények szerepelnek.

Újabb, a környékbeli települések területének lepkefaunisztikai vizsgálata a jövő erre irányuló kutatásaitól várható. A nagylepkékkel kapcsolatos hazai szakirodalomban csupán Kovács Lajos által ismerünk adatokat erre a tájra vonatkozóan. A napjainkig alpműnek számító, a magyar nagylepkefaunát átfogóan revidáló munkájában a szerző 68 fajt jelez Kisújszállás és környéke jelöléssel (Kovács 1953). Ezen fajok kiegészítik az általunk készített listát, mellyel együtt 2013 végéig összesen 458 nagylepkefaj vált ismertté Kisújszállás környékéről. Ez a szám magyar nagylepkefauna 35,92%-a.

Az előző két közlemény (Kelemen et al. 2011, 2012) megjelenése óta a terület *Macrolepidoptera* fajainak száma folyamatosan emelkedik, így a jelenleg közölt számadat nagy valószínűséggel nem tekinthető véglegesnek, mivel a terület kevésbé kutatott részeiből a fajlista jelentősebb bővülésére lehet számítani a későbbiekben.

Anyag és módszer

A vizsgálatok 2012-ben március 4-től november 22-ig, 2013-ban április 11-től november 10-ig tartottak. Terepi munkák nappal és éjszaka egyaránt történtek. A nappali megfigyelések száma 2012-ben 22, 2013-ban 20 volt. Az éjszakai személyes lámpázások a szürkületi óráktól a kora hajnali órákig tartottak, 2012-ben 52-, 2013-ban 61 alkalommal történtek. Az éjszakai megfigyelésekhez egy 125 W-os higanygőzlámpát használtunk, melyhez egy Asist AE8G95N-G típusú 720W csúcsteljesítményű aggregátor szolgáltatta az áramforrást.

A kisújszállási fényképfelvételek egy Nikon D50 (obj. Sigma 105 mm 1:2.8D Macro) típusú fényképezőgéppel-, az *Iphiclidés podalirius* és *Neptis sappho* fotók egy Fuji Finepix HS10 típusú fényképezővel-, a *Hamearis lucina* fotó egy Fuji Finepix S9600 típusú fényképezővel-, a *Nymphalis xanthomelas* fotó egy Nikon D90 AF-S VR (obj. 105mm Mikro-Nikkor f/3.5 1/160) típusú fényképezővel készültek.

A határozásokhoz Fajčík (1998, 2003) és egyes esetekben Kádár et al. (2010) munkáját használtuk. A külsőleg nem, vagy nehezen határozható egyedek (*Chlorissa viridata*

(Linnaeus, 1758), *Idaea seriata* (Schrank, 1802), *Pasiphila rectangulata* (Linnaeus, 1758), *Eupithecia assimilata* (Doubleday, 1856), *Eilema pygmaeola pallifrons* (Zeller, 1847), *Amphipyra berbera* Rungs, 1949, *Bryophila (Bryoleuca) raptricula* ([Denis & Schiffermüller], 1775), *Hadena capsincola* ([Denis & Schiffermüller], 1775), *Noctua janthe* (Borkhausen, 1792), *Colias chrysotheme* (Esper, [1781]), *Leptidea sinapis* (Linnaeus, 1758)) genitália vizsgálatát Fazekas Imre (Regiograf Intézet, Komló) végezte.

A kiegészítő adatok – a folyamatos monitorozás miatt – a korábban már ismertett fajokhoz (Kelemen et al. 2011, 2012) pótinformációként szolgálnak. Ebben a cikkben azonban adott faj ugyanazon területhez tartozó többszöri megfigyelési adatait ezúttal már összevontan szerepeltetjük.

A 2012-2013 között megfigyelt területileg új fajokat a jelenleg nem ismertektől (történeti előfordulási adatok) két részre tagolva, egymástól elkülönítve tárgyaljuk. A Kisújszállás és környékére vonatkozó történeti előfordulási adatokat, melyet Kovács (1953) műve I4c betű-szám kombinációként jelöl, rendszertanilag csoportosítva, ahol szükséges, ott a nevezéktani változásokkal kiegészítve közöljük. A faunisztikai szempontból érdekes, ritka és védett fajok hazai- alföldi elterjedése és ökológiai jellemzése az adatok rész után következik.

A rendszer- és a nevezéktan, valamint az 1274 fajból álló hazai nagylepke-faunára vonatkozó számadat a Varga et al. (2010) munkájából származik, kiegészítve egy új- a Szeőke (2012) írásból ismert (*Acontia (Tarachidia) candefacta* (Hübner, [1831])) fajjal. A fajok faunaelem és faunakomponens szerinti besorolása a Varga et al. (2004) munkáját követi. A védett fajok besorolása a Vidékfejlesztési Minisztérium által közzétett 2012-es védett és fokozottan védett növény- és állatfajokról szóló rendelete alapján történt.

A megfigyelések további olyan részadatokkal egészülnek ki, melyek véletlenszerű észleléseken („talált fajok”) alapulnak. Ezek jelentősebb része a Turgonyi út mentén lévő Kontai-erdő környékéről származnak. A faji jellemzéseknél olvasható Sóhaj helynév a Béke és a Vörösmarty utcai lámpázások helyét jelöli. Az *Acontia candefacta* észlelési helyeit bemutató térkép a Magyarország kistáji alapú katasztere nyilvános elérhetőségű digitális térképfedvény alapján készült (Marosi és Somogyi 1990) a Quantum GIS 2.2.0 (Valmiera) nyitott forráskódú térinformatikai szoftvert használva (QGIS Development Team. 2014).

A listában a fajok nevei után a következő rövidítéseket használtuk. Megfigyelést végzők neve: HZS= Hermann Zsuzsa, KI= Kelemen István, KT= Kelemen Tamás, MG= Majláth Gábor, MO= Molnár Olivér, VL= Vígh Lajos. A gyűjtés módjai: SZL= személyes lámpázás, E= lepkehálós egyelés és nappali megfigyelés. Egyedfejlődési szint: T= tojás, H= hernyó, B= báb. Abundancia: 1= egy példány vagy egyszerű jelenlét, X= 5–10 egyed, XX= 10 fölötti egyedszám, ha nem volt lehetőség pontos számlálásra. A természetvédelmi szempontból fontos (védett) fajokat * jelöli.

Eredmények

A Kisújszállás környéki *macrolepidoptera*-faunisztikai vizsgálatainak eredményei közül a 2012-2013-ban talált újabb fajokat mutatjuk be. Ezek közül 2012 folyamán 49-, 2013 folyamán 27 területileg új nagylepkefaj vált ismertté; egyetlen kivétel a *Cerapteryx graminis* (Linnaeus, 1758), amelynek megfigyelési adata az 1990-es évekből származik.

A területileg új-, illetőleg a Kovács (1953) faunamunkából származó

fajokat két részre tagolva, egymástól külön ismertetjük. A faunisztikai szempontból érdekes, ritka és védett fajok jellemzése a fajlista közzlése után következik. Bizonyos esetben a mezőtúri észleléseket is feltüntettük. Munkánkban összesen 77 nagylepke faj recens megfigyelési adata található.

A Kovács (1953) művében összesen 68 Macrolepidoptera faj kisújszállási előfordulása olvasható, amely 6 általunk eddig nem észlelt fajjal (*Triphosa dubitata* (Linnaeus, 1758), *Cleorodes lichenaria* (Hufnagel, 1767), *Cerura vinula* (Linnaeus, 1758), *Xylena vetusta* (Hübner, 1813), *Cosmia (Ulmia) affinis* (Linnaeus, 1767), *Satyrium w-album* (Knoch, 1782)) egészíti ki a fajlistát. Ezen fajok családok szerinti eredményei számszerűen a következők: *Geometridae*: 2, *Notodontidae*: 1, *Noctuidae*: 2, *Lycanidae*: 1.

Szám szerint 83 területileg új nagylepkefaj vált ismertté Kisújszállás környékéről az elmúlt két év intenzív monitorozása, illetve a Kovács Lajos faunisztikai tanulmányának elemzése után.

A korábbi 375 fajjal együtt jelenleg 458 a Kisújszállás környékén megfigyelt Macrolepidoptera fajok száma. Ez az 1275 fajból álló hazai nagylepkefauna 35,92 %-a (Varga et al. 2010).

A 2011-es megfigyelések óta 2012-2013-ban két területileg új fajjal egészült ki a védett fajok sora; *Colias chrysotheme* (Esper, [1781]), *Nymphalis xanthomelas* ([Denis & Schiffermüller], 1775). Kovács (1953) munkája alapján egy védett fajjal (*Satyrium w-album* (Knoch, 1782)) egészül ki a lista; a 100/2012. (IX. 28.) VM rendelet alapján további tíz fajjal bővíthettük a helyi védettségi listát; *Hyles galii* (Rottemburg, 1775), *Tyria jacobaeae* (Linnaeus, 1758), *Cucullia chamomillae* ([Denis & Schiffermüller], 1775), *Cucullia asteris* ([Denis & Schiffermüller], 1775), *Atethmia ambusta* ([Denis & Schiffermüller], 1775), *Gonepteryx rhamni* (Linnaeus, 1758), *Neozephyrus quercus* (Linnaeus, 1758), *Glaucopteryx alexis* (Poda, 1761), *Aricia agestis* ([Denis & Schiffermüller], 1775), *Argynnis paphia* (Linnaeus, 1758). A *Hecatera cappa* (Hübner, 1809) Varga et al. (2010) munkájában védett vörös könyves fajként szerepel, a hivatalos védettségi listán viszont nem található meg, ezért töröljük a védett fajok sorából.

A történeti előfordulási adatokat, a saját korábbi eredményeinket (2012-ig), valamint a 2013 során újonnan előkerült két védett fajt, illetve a 2012 folyamán módosult állami természetvédelmi védettségi listát figyelembe véve a kisújszállási védett fajok száma összesen 36.

A tanulmányból megismert, faunisztikai szempontból érdekes, ritka és védett fajok hazai- és alföldi elterjedését, ökológiai jellemzését a fajok felsorolása után tárgyaljuk. Védett fajok a 2012 folyamán hatályba lépett magyar állami természetvédelem hivatalos honlapján is megtalálható 100/2012. (IX. 28.) VM rendelet 2. mellékletében szereplő védettségi listát

követik, a természetvédelmi szempontból fontos (védett és Natura 2000) fajokat a „*” jelöli.

A 2012–2013 során előkerült területileg új nagylepkefajok listája

Lasiocampidae

Lasiocampa trifolii ([Denis & Schiffermüller], 1775) – Gyalpári-erdő, 2012.08.19., SZL, 1, KI-MG; Nagyerdei gyp, 2012.09.03., E, 1, KI;

Geometridae

Geometrinae

Aplasta ononaria (Fuessly, 1783) – Béke utca 52., 2013.06.09., SZL, 1, KI;

Comibaena bajularia ([Denis & Schiffermüller], 1775) – Béke utca 52., 2012.05.31., SZL, 3, KI; Vörösmarty utca 36., 2012.05.31., SZL, 3, MO; Kontai-erdő, 2013.05.29., E, 1, KI;

Sterrhinae

Idaea serpentata (Hufnagel, 1767) – Béke utca 52., 2012.05.30., SZL, 2, KI;

Idaea rufaria (Hübner, 1799) – Béke utca 52., 2013.07.03., SZL, 1, KI-MO;

Idaea politaria (Hübner, 1799) – Béke utca 52., 2013.07.14., SZL, 1, KI; 2013.07.26., SZL, 1, KI-MO; Gyalpári-erdő, rét, 2013.07.20., SZL, 1, KI-HZS-VL;

Idaea subsericeata (Haworth, 1809) – Béke utca 52., 2013.05.08., SZL, 1, KI;

Rhodostrophia vibicaria (Clerck, 1759) – Béke utca 52., 2013.07.29., SZL, 1, KI; 2013.07.31., SZL, 1, KI;

Cyclophora albipunctata (Hufnagel, 1767) – Kontai-erdő, 2013.08.06., E, 1, KI;

Cyclophora porata (Linnaeus, 1767) – Béke utca 52., 2012.05.01., SZL, 1, KI;

Cyclophora linearia (Hübner, 1799) – Béke utca 52., 2012.08.14., SZL, 1, KI;

Larentiinae

Philereme vetulata ([Denis & Schiffermüller], 1775) – Béke utca 52., 2013.06.09., SZL, 1, KI; 2013.06.13., SZL, 1, KI;

Chlorochystis v-ata (Haworth, 1809) – Béke utca 52., 2013.06.08., SZL, 1, KI; Gyalpári-erdő, 2013.07.20., SZL, 1, KI-HZS-VL;

Eupithecia linariata ([Denis & Schiffermüller], 1775) – Béke utca 52., 2012.06.16., SZL, 1, KI; 2013.06.09., SZL, 1, KI;

Eupithecia dodoneata Guenée, 1858 – Béke utca 52., 2012.04.27., SZL, 1, KI; 2013.04.25., SZL, 1, KI; Gyalpári-erdő, 2013.04.21., SZL, 1, KI-KT;

Eupithecia virgaureata (Doubleday, 1861) – Béke utca 52., 2012.08.18., SZL, 1, KI;

Eupithecia simpliciatata (Haworth, 1809) – Gyalpári-erdő, rét, 2013.08.09., SZL, 1, KI-VL;

Eupithecia extraversaria Herrich-Schäffer, 1852 – Béke utca 52., 2012.06.07., SZL, 1, KI;

Eupithecia assimilata (Doubleday, 1856) det. et gen. prep. Fazekas I. – Béke utca 52., 2012.05.01., SZL, 1, KI;

Trichopteryx carpinata (Borkhausen, 1794) – Béke utca 52., 2012.04.16., SZL, 1, KI;

Ennominae

Macaria liturata (Clerck, 1759) – Béke utca 52., 2013.07.26., SZL, 1, KI-MO;

Narraga tessularia kasyi Moucha & Povolny, 1957 – Béke utca 52., 2012.06.30., SZL, 1, KI; 2012.07.14., SZL, 1, KI; 2012.07.24., SZL, 1, KI; 2013.07.10., SZL, 1, KI; Vörösmarty utca 36., 2013.07.16., SZL, 1, MO; Gyalpári-erdő, 2013.07.20., SZL, 4, KI-HZS-VL;

- Opisthograptis luteolata* (Linnaeus, 1758) – Vörösmarty utca 36., 2012.05.01., SZL, 1, KI-MO; Béke utca 52., 2012.05.11., SZL, 1, KI; 2013.05.08., SZL, 1, KI; 2013.08.06., SZL, 1, KI;
- Eilicrinia cordiaria* (Hübner, 1790) – Béke utca 52., 2012.04.30., SZL, 1, KI; 2012.06.30., SZL, 1, KI; 2013.05.18., SZL, 1, KI; 2013.07.03., SZL, 2, KI-MO; 2013.07.04., SZL, 1, KI; 2013.07.14., SZL, 1, KI; 2013.07.29., SZL, 1, KI; Vörösmarty utca 36., 2013.07.16., SZL, 1, MO; Gyalpári-erdő, 2013.07.20., SZL, 5, KI-HZS-VL; Kontai-erdő, 2013.07.29., SZL, 1, KI;
- Eilicrinia trinotata* Metzner, 1845 – Béke utca 52., 2012.04.27., SZL, 1, KI; 2013.04.28., SZL, 1, KI; 2013.05.08., SZL, 1, KI; 2013.07.03., SZL, 1, KI-MO; 2013.07.04., SZL, 1, KI;
- Ennomos erosaria* ([Denis & Schiffermüller], 1775) – Vörösmarty utca 36., 2013.06.09., SZL, 1, KI-MO;
- Selenia tetralumaria* (Hufnagel, 1767) – Vörösmarty utca 36., 2012.06.21., SZL, 1, KI-MO;
- Agriopsis bajaria* ([Denis & Schiffermüller], 1775) – Béke utca 52., 2013.10.23., SZL, 4, KI; 2013.10.29., SZL, 1, KI-MO; József Attila utca 9/2., 2013.11.23., SZL, 1, VL;
- Synopsis sociaria* (Hübner, 1799) – Béke utca 52., 2012.05.11., SZL, 1, KI; 2012.05.19., SZL, 1, KI; 2012.08.14., SZL, 1, KI; 2012.08.24., SZL, 1, KI; 2013.05.08., SZL, 2, KI; 2013.05.10., SZL, 3, KI; 2013.05.16., SZL, 2, KI; 2013.05.18., SZL, 2, KI; 2013.06.02., SZL, 1, KI;
- Cleora cinctaria* ([Denis & Schiffermüller], 1775) – Béke utca 52., 2012.04.30., SZL, 1, KI;

Notodontidae

Notodontinae

- Drymonia dodonea* ([Denis & Schiffermüller], 1775) – Vörösmarty utca 36., 2013.05.01., SZL, 1, MO;

Noctuidae

Herminiinae

- Simplicia rectalis* (Eversmann, 1842) – Béke utca 52., 2012.06.16., SZL, 1, KI;
- Zanclognatha lunalis* (Scopoli, 1763) – Béke utca 52., 2012.07.07., SZL, 1, KI;

Eublemminae

- Calymma communimacula* ([Denis & Schiffermüller], 1775) – Béke utca 52., 2012.07.08., SZL, 1, KI; 2013.07.18., SZL, 1, KI; 2013.07.26., SZL, 1, KI-MO; 2013.07.29., SZL, 3, KI; 2013.07.31., SZL, 1, KI; 2013.08.06., SZL, 1, KI; 2013.08.14., SZL, 1, KI; Gyalpári-erdő, rét, 2013.08.09., SZL, 3, KI-VL;

Phytometrinae

- Colobochoyla salicalis* ([Denis & Schiffermüller], 1775) – Béke utca 52., 2013.07.26., SZL, 1, KI-MO;

Lithosiinae

- Eilema pygmaeola pallifrons* (Zeller, 1847) det. et gen. prep. Fazekas I. – Béke utca 52., 2012.08.18., SZL, 2, KI; 2013.07.29., SZL, 1, KI; Gyalpári-erdő, rét, 2013.08.09., SZL, 1, KI-VL;

- Setina roscida* ([Denis & Schiffermüller], 1775) - Gyalpári-erdő, rét, 2013.08.09., SZL, 1, KI-VL;

Catocalinae

- Euclidia (Callistege) mi* (Clerck, 1759) – Gyalpári-erdő (régi vasúti töltés), 2012.04.28., E, 1, KI;

Catephia alchymista ([Denis & Schiffermüller], 1775) – Béke utca 52., 2012.07.14., SZL, 1, KI; 2013.07.17., SZL, 1, KI; 2013.07.18., SZL, 1, KI;

Prodotis stolidus (Fabricius, 1775) – Béke utca 52., 2013.09.07., SZL, 1, KI;

Catocala nymphagoga (Esper, 1787) – Béke utca 52., 2012.07.07., SZL, 1, KI; 2013.07.10., SZL, 1, KI;

Plusiinae

Trichoplusia ni (Hübner, 1803) – Béke utca 52., 2012.07.13., SZL, 1, KI;

Eustrotiinae

Deltote uncula (Clerck, 1759) – Béke utca 52., 2012.07.13., SZL, 1, KI;

Acontiinae

Acontia (Tarachidia) candefacta (Hübner, [1831]) – Béke utca 52., 2013.05.08., SZL, 1, KI;

Acontia (Acontia) lucida (Hufnagel, 1766) – Béke utca 52., 2012.04.30., SZL, 1, KI; 2012.07.08., SZL, 1, KI; 2012.07.14., SZL, 2, KI; 2012.08.09., SZL, 1, KI; 2012.08.17., SZL, 1, KI; 2012.08.24., SZL, 6, KI; 2012.08.25., SZL, 1, KI; 2012.08.25., SZL, 2, KI; 2012.08.31., SZL, 1, KI; 2013.05.08., SZL, 2, KI; 2013.05.10., SZL, 1, KI; 2013.05.16., SZL, 1, KI; 2013.07.29., SZL, 3, KI; Vörösmarty utca 36., 2012.07.14., SZL, 1, MO; 2013.05.04., SZL, 1, MO; Kontai-erdő, 2012.09.04., SZL, 1, KI;

Dilobinae

Diloba caeruleocephala (Linnaeus, 1758) – Béke utca 52., 2013.10.23., SZL, 1, KI;

Cuculliinae

Shargacucullia hychnitis (Rambur, 1833) – Béke utca 52., 2012.05.26., SZL, 1, KI;

Oncocnemidinae

Calophasia lunula (Hufnagel, 1766) – Béke utca 52., 2012.06.17., SZL, 1, KI; Gyalpári-erdő (régí vasúti töltés), 2013.05.04., E, 1, KI; Kontai-erdő, 2013.06.15., E, 1, KI;

Amphipyrinae

Amphipyra berbera Rungs, 1949 det. et gen. prep. Fazekas I. – Gyalpári-erdő, rét, 2013.08.09., SZL, 1, KI-VL;

Amphipyra livida ([Denis & Schiffermüller], 1775) – Kontai-erdő, 2012.07.01., SZL, 1, KI; Béke utca 52., 2013.07.18., SZL, 1, KI; 2013.09.13., SZL, 1, KI; 2013.09.16., SZL, 1, KI; 2013.10.12., SZL, 2, KI; Vörösmarty utca 36., 2013.07.23., SZL, 1, MO; 2013.09.16., SZL, 1, MO; 2013.10.11., SZL, 1, MO;

Heliothinae

Heliothis peltigera ([Denis & Schiffermüller], 1775) – Béke utca 52., 2012.08.24., SZL, 1, KI;

Xyleninae

Hoplodrina octogenaria (Goeze, 1781) – Béke utca 52., 2013.07.17., SZL, 1, KI;

Rusina ferruginea (Esper, 1785) – Béke utca 52., 2012.05.26., SZL, 1, KI;

Athetis gluteosa (Treitschke, 1835) – Béke utca 52., 2012.05.20., SZL, 1, KI;

Apamea unanimitis (Hübner, 1813) – Béke utca 52., 2013.05.18., SZL, 1, KI;

Mesoligia furuncula ([Denis & Schiffermüller], 1775) – Béke utca 52., 2012.07.08., SZL, 1, KI; 2012.08.17., SZL, 1, KI; 2013.07.29., SZL, 1, KI; 2013.08.14., SZL, 1, KI; Vörösmarty utca 36., 2013.08.18., SZL, 1, MO;

Ipimorpha retusa (Linnaeus, 1761) – Béke utca 52., 2012.06.16., SZL, 1, KI; 2013.07.14., SZL, 1, KI;

Ipimorpha substus ([Denis & Schiffermüller], 1775) – Béke utca 52., 2012.07.01., SZL, 1, KI;

Cosmia (Calymnia) trapezina (Linnaeus, 1758) – Béke utca 52., 2012.06.17., SZL, 1, KI; 2012.07.07., SZL, 2, KI; Gyalpári-erdő, 2013.07.20., SZL, 2, KI-HZS-VL; 2013.08.09., SZL, X, KI-VL;

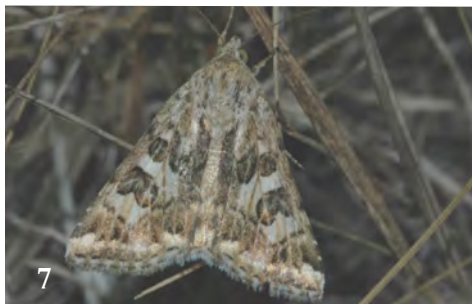
1. ábra – Fig 1. *Ipbicides podalirius*; Szent György-hegy, Tapolca (fotó: Hudák T.)
2. ábra – Fig 2. *Neptis sappho*; Mórággy (fotó: Hudák T.).
3. ábra – Fig. 3. *Nymphalis xanthomelas*; Aggteleki-Karszt, Szögliget, Ménes-völgy (fotó: Szombathelyi E.).
4. ábra – Fig. 4. *Hamearis lucina*; Vértes hegység, Csákberény (fotó: Hudák T.).
5. ábra – Fig. 5. *Saturnia pyri*; Kisújszállás, Béke utca (fotó: Majláth G.).
6. ábra – Fig. 6. *Hyles livornica*; Kisújszállás, Béke utca (fotó: Majláth G.).
7. ábra – Fig. 7. *Protoschinia scutosa*; Kisújszállás, Nagyerdei gyepek (fotó: Kelemen I.).
8. ábra – Fig. 8. *Acontia candefacta*; Mezőtúr, Körös Peresi holtága (fotó: Lévai Sz.)

(Megjegyzés: A fajképek nem méretarányosak.)

9. ábra. Az *Acontia candefacta* észlelési helyei Magyarországon 2014-ig (fekete körök a térképen). A térkép hazánk kistáji alapú katasztere térképfedvény alapján készült (forrása: <http://www.novenyzetiterkep.hu/>; letöltve: 2014-01-31).

Fig. 9. The places of the occurrence of *Acontia candefacta* in Hungary, until 2014 (black circles indicate the settlements on the map).

Cosmia (Nemus) pyralina ([Denis & Schiffermüller], 1775) – Béke utca 52., 2012.06.17., SZL, 4, KI; 2013.06.13., SZL, 1, KI;

Tiliacea anrago ([Denis & Schiffermüller], 1775) – Vörösmarty utca 36., 2013.11.02., SZL, 1, MO;

Conistra vaccinii (Linnaeus, 1761) – Béke utca 52., 2012.03.16., SZL, 1, KI; 2013.04.30., SZL, 1, KI-MO; Gyalpári-erdő, 2012.11.04., SZL, X, KI; Kontai-erdő, 2013.03.12., E, 1, KI;

Agrochola macilenta (Hübner, 1809) – Gyalpári-erdő, 2012.11.04., SZL, 3, KI;

Parastichtis suspecta (Hübner, 1817) – Béke utca 52., 2012.06.16., SZL, 1, KI;

Hadeninae

Mythimna pudorina ([Denis & Schiffermüller], 1775) – Béke utca 52., 2012.06.07., SZL, 4, KI; 2013.06.08., SZL, 2, KI;

Sideridis (Aneda) rivularis (Fabricius, 1775) – Béke utca 52., 2012.05.01., SZL, 1, KI;

Lacanobia (Diataraxia) blenna (Hübner, 1824) – Vörösmarty utca 36., 2013.05.25., SZL, 1, KI-MO;

Hada plebeja (Linnaeus, 1761) – Béke utca 52., 2013.05.18., SZL, 1, KI;

Cerapteryx graminis (Linnaeus, 1758) – Vörösmarty utca 36., 1996.08.20., SZL, 1, MO;

Noctuinae

Euxoa aquilina ([Denis & Schiffermüller], 1775) – Béke utca 52., 2012.07.07., SZL, 1, KI;

Noctua janthe (Borkhausen, 1792) det. et gen. prep. Fazekas I. – Béke utca 52., 2012.06.30., SZL, 3, KI;

Metagnorisma depuncta (Linnaeus, 1761) – Béke utca 52., 2012.09.04., SZL, 1, KI; 2013.10.07., SZL, 1, KI-MO;

Hesperiidae

Hesperiinae

Thymelicus lineola Ochseneimer, 1808 – Nagyerdő, 2012.05.31., E, 3, KI; Nagykert utcai rét, 2012.06.08., E, X, KI; Gyalpári szikes rét, 2012.06.09., E, XX, KI;

Pieridae

Coliadinae

Colias chrysotheme (Esper, [1781]) * det. et gen. prep. Fazekas I. – Gyalpári szikes rét, 2012.10.12., E, 1, HZS-KI;

Lycaenidae

Polyommatainae

Plebejus argyrognomon (Bergsträsser, 1779) – Nagyerdő, 2012.05.31., E, 1, KI; Nagykert utcai rét, 2012.08.16., E, 1, KI; 2013.07.06., E, 1, KI-MO;

Nymphalidae

Heliconiinae

Boloria (Clossiana) dia (Linnaeus, 1758) – József Attila utca 9/2., 2013.07.18., E, 1, VL;

Nymphalinae

Nymphalis xanthomelas ([Denis & Schiffermüller], 1775) * – Régi téglagyári-tó, 2013.03.13., E, 1, KI-MO;

A történeti forrásokból (Kovács 1953) származó, jelenleg nem ismert, új nagylepkefajok listája

Geometridae

Larentiinae

Tripbosa dubitata L. – Kisújszállás, 1923.04.11., 1 pld. (hím), leg. Parlay;

Ennominae

Boarmia lichenaria Hufn. = *Cleorodes lichenaria* (Hufnagel, 1767) – Kisújszállás, 1923.05.16., 2 pld. (hím), leg. Parlay;

Notodontidae

Dicranurinae

Dicranura vinula L. = *Cerura vinula* (Linnaeus, 1758) – Kisújszállás, 1924.06.03., 1 pld. (nőstény), leg. Parlay;

Noctuidae

Xyleninae

Calymnia affinis L. = *Cosmia (Ulmia) affinis* (Linnaeus, 1767) – Kisújszállás, 1923.06.24., 2 pld. (nőstény), leg. Parlay;

Xylena vetusta Hbn. – Kisújszállás, 1923.08.30., 1 pld. (hím), leg. Parlay;

Lycaenidae

Theclinae

Strymon w-album Knoch = *Satyrium w-album* (Knoch, 1782) – Kisújszállás, 1923.06.03., 3 pld. (hím) Parlay; 1923.06.10.; 3 pld. (nőstény), leg. Parlay;

Értékelés

A Kisújszállás *Macrolepidoptera* faunáját ismertető tanulmányokat megelőzően (Kelemen et al. 2011, 2012) egyetlen részletesebb publikáció sem készült, bár Kovács Lajos napjainkig alaplűnek számító, a magyar nagylepkefaunát átfogóan revideáló munkájában (Kovács 1953) több faunisztikai adatot is közölt a területről. Kisújszállás külterületének korábbi élőhelytípusaiból ma már csak apró töredékek léteznek, a határ nagy része intenzív mezőgazdasági művelés alatt áll. A rendszeres évi munkálatok a természetes növényzet jelentős pusztulásához vezettek (Majláth 2012). Ennek hatásai megmutatkoznak a *Macrolepidoptera* faunán, különösen a nappali lepkéknél. A szerzők a Kisújszállás határában lévő mocsárrét maradványfoltok, sziki, löszpusztai és ruderalis gyeptársulások, valamint telepített, xerotherm tölgyeseinek lepkéközösségét, azok jellemző fajait vizsgálták. Az elmúlt másfél évtized intenzív kutatásának eredményeként ismertettük Kisújszállás *Macrolepidoptera* faunájának összetételét, illetve a megismert fajok gyakoriságát.

A 2012-2013 során észlelt, területileg új, védett fajok csak egy-egy alkalommal, elvértve kerültek elő. Az éjjeli lepkék fajgazdagsága ismét érvénye-

sült, számos új és nem egyszer meglepő fajjal egészült ki Kisújszállás környékének nagylepkefaunája. Legnagyobb fajszámban a *Noctuidae* és *Geometridae* fajok mutatkoztak. Ezek közül néhány újabb – többek közt ritka – vándor faj is megfigyelhető volt. A *Lasiocampidae*, *Notodontidae*, *Hesperiidae*, *Pieridae*, *Lycaenidae* és *Nymphalidae* fajok kis számú bővülését tapasztaltuk. Az alábbi rész a 2012-2013-as évek során észlelt, faunisztikai szempontból kiemelt jelentőségű fajokat faunakomponensek szerint értékeli. A faunakomponens-minősítések a Kárpát-medence belső területeire értelmezhetőek és csak korlátozottan általánosíthatóak egy-egy adott faj áréájának más részein (Varga et al. 2004). A fajok a faunakomponens csoportokban rendszertani sorrendben követik egymást.

A faunakomponens beosztásnak első fő kategóriájába az erdőlakó (*arboreális*) elemek tartoznak. A *silvicol* fajok általánosságban erdőlakók, de nem kötődnek egy meghatározott erdőtípushoz. A *silvicol* csoportba tartozó araszoló lepkék közül eddig egy példányban került elő a *Cyclophora linearia* (Hübner, 1799), amely Kisújszálláson a Sóhaj városrészen 2012.08.14-én érkezett a lámpa fényére. Szintén egy alkalommal volt látható a *Melanthia procellata* ([Denis & Schiffermüller], 1775). Az utóbbi időben megritkult faj Kisújszálláson az *Abraxas grossulariata* (Linnaeus, 1758). Az 1990-es években sokkal gyakoribb volt, mint napjainkban, még az utcai villanyoszlopok alatt is észleltük. Ritkulásának oka minden bizonnyal a konyhakertek visszaszorulása, így az ültetett *Ribes*-félék eltűnésével magyarázható. Legutóbbi észlelése a Sóhaj városrészen történt, ahol 2011.06.04-én egy hibátlan példány érkezett a lámpa fényére. Rendszeresen gyakori faj a *Synopsia sociaria* (Hübner, 1799). Újonnan előkerült púposzövő faj a *Drymonia dodonea* ([Denis & Schiffermüller], 1775), de jelenlétét eddig egy példány képviseli. Évente egy-két példányban-, főként augusztusban kimutatható ritkább faj a *Ptilodon capucina* (Linnaeus, 1758); legutóbb 2012.08.14-én a Sóhaj városrészen észleltünk egy példányt, majd 08.19-én a Gyalpári-erdőben egy másodikat. A helyi tölgyesek egyik jellegzetes-, bizonyos években gyakori faja a *Bena bicolorana* (Fuessly, 1775). Kisújszálláson elsőnek 2011-ben a Sóhaj városrészen érkezett egy szép példány a lámpafényre. Ugyanitt 2012.08.14-én és 08.24-én két-két példányt, majd 09.01-én egy példányt észleltünk. 08.19-én a Gyalpári-erdőben is előkerült, ahol egyszerre három példányt számoltunk. A *Diloba caeruleocephala* (Linnaeus, 1758) az alföldi területeken nagyon lokális, eddig egyetlen alkalommal, 2013 őszén volt megfigyelhető a Sóhaj városrészen. Egy újabb példánya került elő a *Xylena exsoleta* (Linnaeus, 1758) és a *Sideridis (Aneda) rivularis* (Fabricius, 1775) fajoknak. A *X. exsoleta*-t első alkalommal 1996 őszén találtuk Kisújszálláson a városközpontban. 2011 egyik keresett lepkéfaja volt, amely a

kihelyezett csalétken egyszer sem mutatkozott. Hosszú idő után, ismételt felbukkanása 2013.03.17-én az Erzsébet-liget melletti vasútállomáson történt, ahol egy áttelelt példányt észleltünk az egyik neon lámpa alatt. Tágtúrású (*euryöke*) *silvicol* faj a *Mimas tiliae* (Linnaeus, 1758), amelynek első példányát 2007-ben sikerült megfigyelni. Második kisújszállási példánya 2013.07.22-én került elő a Kontai-erdő környékén, ahol egy jó állapotú hímet találtunk. Ritkaságának oka minden bizonnyal az, hogy az ültetett hárs alacsony számban található a térségében. Ezen euryök fajok közé tartozik a *Saturnia pyri* ([Denis & Schiffermüller], 1775). 2012-ben egy Biatorbágyról származó nőténnyel próbáltunk hímekeket csalogatni; 05.01-jén hajnal 2-kor egy hibátlan állapotú hím példány érkezett a nőtényhez. Fontos megemlítenünk, hogy Mezőtúron szintén előkerült két újabb hím (2012.05.11-én éjfélkor és 2013.05.10-én a kora esti időszakban). A recens észlelési adatokból úgy tűnik, hogy a *S. pyri* 20 év után ismét rendszeres faja a nagykunsági régióknak. Nem túl gyakori, de rendszeresen előforduló faj a *Stauropus fagi* (Linnaeus, 1758).

Silvicol-erdőszegély faj az *Odonestis pruni* (Linnaeus, 1758), melyet Kisújszálláson a szakirodalommal ellentétben csak augusztus végéig figyelhetjük meg, és a számára kedvező években gyakori (ilyenkor általában 2-4 egyed is érkezik lámpánk fényére). Első példánya 2002.05.20-án került elő nappal, ezt követően vált gyakorivá.

Mezofil-silvicol-erdőszegély faj a *Hamearis lucina* (Linnaeus, 1758); figyelemre méltó adat, hogy a Gyalpári-erdőben lokálisan – viszonylag nagy egyedszámban – tenyészik; 2012.04.28-án egyszerre öt példány került szem elé.

Erdőszegély euryök faj az *Iphiclides podalirius* (Linnaeus, 1758). Kisújszállás és Mezőtúr területén sem az 1990-es években, sem pedig 2010-ig bezárólag nem észleltük, s csak egy megközelítőleg 20 éves iskolai rovargyűjteményben fennmaradt példány bizonyította a faj korábbi jelenlétét. Ismételt felbukkanása 2011.04.21-én történt Kisújszállás belvárosában, ahol az egyik ház kertjében egy frissen kelt példányt sikerült megfigyelni. Ezt követően 2012.07.11-én ismét előkerült egy példány a Sóhaj városrészen; 2013-ban már tizenkét egyedet észleltünk. Ezen példányok a Sóhaj városrészen, Nagykert utcai tölgysor mentén, Nagy-kertben, Gyalpári szikes réten, régi Téglagyári-tónál és a régi 4-es út mentén júliusban és augusztusban jól megfigyelhetőek voltak. A helyi kertben, és a mezsgyék mentén fordult elő legtöbbször. Akárcsak a *S. pyri*, újból előkerült és rövid idő alatt visszatelepült fajok egyike, amelynek hirtelen gyakorivá válása minden bizonnyal a permetezőszer használat csökkenése, esetleg a használatban lévő szerek enyhülésével magyarázható. Karcagon is láttunk egy példányt 2013.08.26-

án a városközpontban, ám Mezőtúron egyelőre nem sikerült megfigyelni, viszont ismételt előkerülése várható.

Sztyep-silvicol faj a *Philereme vetulata* ([Denis & Schiffermüller], 1775) és a *Calymma communimacula* ([Denis & Schiffermüller], 1775). Utóbbi faj a Tiszántúlon ritka és lokális; 2013-ban gyakori „vendég” volt a lámpázások során.

Nemorális az a faj, amely üde lomberdők lakója (pl. bükkös-, gyertyános-tölgyes és üde keményfás állományokban; gyakran üde erdei aljnövényzeten él). Ilyen a sarlószövő fajok közül a *Drepana falcataria* (Linnaeus, 1758), amelynek egyetlen hibátlan állapotú példánya 2010-ben került elő. Szintén egy példányt észleltünk a Sóhaj városrészen a *Hemithea aestivaria* (Hübner, 1789) és a *Selenia tetralunaria* (Hufnagel, 1767) araszólo fajokból. Az Alföld területein többnyire ritka faj a *Calliteara pudibunda* (Linnaeus, 1758). Kisújszálláson a szakirodalomban leírtakkal megegyező gyakoriságot mutat, mert a helyi tölgyesekben ritka. Csak bizonyos években fordul elő, és ilyenkor is csak egyesével látható. Gradációs években talán nálunk is nagyobb egyedszámú lehet, de ezt még nem sikerült kimutatni. A számára kedvező években gyakori faj a *Cosmia (Nemus) pyralina* ([Denis & Schiffermüller], 1775). Kisújszállás területén minden évben gyakori az *Aporia crataegi* (Linnaeus, 1758), általában május elejétől június elejéig tart a repülési ideje. Megfigyeléseink szerint rajzása rendszerint a vadrózsa virágzásával egyidőben történik, június első hetében már csak a kopott, lerepült példányok figyelhetők meg. 2009-ben több száz példányos rajzása volt látható a Nagy-kertben. Főként a város keleti területein gyakori, így leginkább a Nagy-kertben, a régi 4-es út mentén illetve a két terület közé eső Nagykert utcai gyepen találkozhatunk egyszerre több példánnyal, előfordulása tehát a helyi kertekhez erősen kötődik. Hernyóját és bábjait a Nagykertben szilván, a régi 4-es út mentén, vadszilván, míg a béke utcai gyepen galagonyán találtuk. A *Nymphalis xanthomelas* ([Denis & Schiffermüller], 1775) az 1970-es éveket megelőzően még elterjedt és gyakori fajnak számított a hazai patak-völgyekben, azonban az 1980-as években teljesen eltűnt. Napjainkban az ország néhány pontján ismét gyakorivá vált, vagy újra felbukkant. 2013 tavaszán nagy meglepetést okozott első kisújszállási példánya, amely a régi Téglagyári-tónál került elő a kora délutáni órákban. Feltételezhető, hogy gradációs időszakban a térségbe vándorolt, és rövid időre megtelepedett faj volt *Nymphalis antiopa* (Linnaeus, 1758), amelynek példányait az 1990-es évek második felében és röviddel az ezredforduló után észleltük, azóta nem sikerült újonnan megfigyelni.

Tág túrésű lomberdei faj az *Argynnis paphia* (Linnaeus, 1758), amely valószínűleg a vándorlások során alkalmilag megtelepedő faj térségünkben.

Első alkalommal 2002-ben láttunk két hím egyedét a Gyalpári-erdőben, majd hosszú időre eltűnt. 2011-ben nagy egyedszámban láttuk repülni a Gyalpári szikes rét és az erdősáv találkozásánál. További három példányát 2012.07.29-én ugyanitt, míg 2013.08.02-én egyet a Nagyerdőnél láttunk. Az *Araschnia levana* (Linnaeus, 1758) az 1990-es években gyakorinak számított Kisújszálláson, időnként tömeges repülést is észleltünk a Gyalpári-erdő környékén, majd 2000 után egyedszáma drasztikusan lecsökkent, csaknem teljesen eltűnt. Térségünkben leginkább erdőszéleken és utak mentén fordul elő de kertekben és a helyi temetőekben is rendszeresen látható faj a *Nymphalis (Inachis) io* (Linnaeus, 1758), amely napjainkban még gyakori a csalánfogyasztó nappali fajok közül. Élőhelyeit a cserjésedés-, különösen az invazív gyalogakác (*Amorpha fruticosa*) veszélyezteti. Kijelenthetjük, hogy az elmúlt évek során országszerte ismét gyakorivá vált faj a *Nymphalis polychloros* (Linnaeus, 1758). 2013 tavaszán még Kisújszálláson is gyakorta látható volt a Gyalpári-erdő szegélyében és a város belső területein, ahol egyszerre több példányt tudtunk megfigyelni. Kisújszálláson a helyi temetőben lokális, de stabil populációja tenyészik a nemorális euryök *Pararge aegeria tircis* (Godart, 1821) fajnak.

Quercetálisak azok a fajok, amelyek a száraz-meleg (xerotherm) tölgyesek lakói, bár hernyóik nem okvetlenül tölgyön fejlődnek. Ide tartoznak a Kisújszállás térségében lévő erdők; név szerint a Gyalpári-erdő, Nagykert utcai tölgyes, Nagyerdő és Kontai-erdő. Áltunk megfigyelt *quercetális* araszolók egyike, az évente változó gyakoriságú *Eilicrinia trinotata* Metzner, 1845 2013-ban több alkalommal is előkerült. Eddig csak egyszer érkezett a lámpafényre az *Ennomos erosaria* ([Denis & Schiffermüller], 1775). A helyi erdők egyik jellegzetes faja a *Catephia alchymista* ([Denis & Schiffermüller], 1775), ennek ellenére csak egyesével figyelhető meg a lámpázások során. A Sóhaj városrészen napjainkban közönséges faj a *Dysgonia algira* (Linnaeus, 1767). Korábban országszerte ritka faj – napjainkban viszont bárhol felbukkanhat a *Catocala nymphagoga* (Esper, 1787), Kisújszálláson is észleltünk néhány kopott példányát. Az *Amphipyra berbera* Rungs, 1949 imágóját a Gyalpári-erdő szegélyében fogtuk, míg a ritka és védett *Atethmia ambusta* ([Denis & Schiffermüller], 1775) a Sóhaj városrészen került elő két példányban. Ugyanitt érkezett a lámpafényre a *Tiliacea aurago* ([Denis & Schiffermüller], 1775) egy példánya, míg az *Agrochola macilenta* (Hübner, 1809) a Gyalpári-erdőben nagyobb egyedszámban is kimutatható volt. A helyi erdők karakterfajai közé tartozik a *Griposia aprilina* (Linnaeus, 1758). Kisújszálláson első példánya a Sóhaj városrészen került elő 2011-ben. 2012-ben ugyanitt 10.06-án egy példányt, majd 10.19-én még kettőt észleltünk. 10.12-én a Kontai-erdőben is láttunk egy példányt nappal, majd 11.04-én

éjszaka a Gyalpári-erdőben is kimutatásra került. Legutóbb 2013-ban a Sóhaj városrészen három- a Kontai-erdőnél egy példány érkezett a lámpa fényére. A Kisújszállás határában lévő tölgyesek másik – szintén ősszel repülő – karakterfaja a *Dryobotodes eremita* (Fabricius, 1775). Minden évben gyakori, néha egészen magas egyedszámban figyelhető meg; még a Sóhaj városrészen is gyakori. A *Neozephyrus quercus* (Linnaeus, 1758) szintén meghatározó faj a helyi tölgyesekben; Kisújszálláson augusztus végi kopott egyedek is megfigyelhetőek voltak. Első alkalommal 2011-ben észleltük a faj hernyóját a Nagykert utcai tölgysoron, majd az első imágó 06.12-én került elő a Nagyerdőben. 06.26-án több egyed is megfigyelhető volt a Gyalpári-erdőben, ahol a tölgyfák lomb szintjében repkedtek. A faj a helyi tölgyesek meghatározó faja; 2012-ben Kisújszálláson és az ország számos területén közönséges volt. A Gyalpári-erdőben egyszerre több tucat példányt láttunk pár négyzetméteren, amint a késő délutáni órákat szokatlan módon nem a lombkoronaszintben, hanem a hűvösebb mikroklímát biztosító aljnövényzetben, lapuleveleken üldögélve töltötték. Elképzelhető, hogy a forró nyári napokon, azért húzódnak imágói az erdő aljára, mert oly mértékben átmelegszik a lombkoronaszint, hogy ha ott töltenék a nap hátralevő részét, valószínűleg kiszáradnának (Bálint Zs. 2014, pers. comm. 12 February).

Quercetális-szegélycserjés (kökény) faj a *Gastropacha quercifolia* (Linnaeus, 1758). A szakirodalom szerint egy nemzedékes, de meleg években, illetve meleg területeken egy második nemzedéke is kifejlődhet. Kisújszálláson csak egy nemzedékét figyeltük meg, amelynek rajzási ideje július második felétől augusztus elejéig tart. Az imágók minden évben rendszeresen gyakoriak

A faunakomponens beosztásnak második fő kategóriájába az átmeneti, fás zónához kötődő faunakomponensek tartoznak. Ha nem a direkt tápnövénykapcsolat az élőhelyhez ragaszkodás oka, akkor az ilyen fajokat helofil (láperdei) fajoknak nevezzük. Kisújszálláson az ezredforduló óta egyre gyakoribb, újabban szinte már közönséges faj a *Phyllodesma tremulifolia* (Hübner, [1810]). Elképzelhető, hogy az alföldi területeken inkább a tölgyeseket preferálja, mert a számára kedvezőbb mezőtúri fűz-nyár ligeterdőkben ritka, bizonyos években egyáltalán nem látható. Néhány alkalommal észlelt faj a *Thumata senex* (Hübner, [1808]); Kisújszálláson elsőnek 2011.08.06-án Marjalaka térségében sikerült megfigyelni, ahol két példány repült a lámpa fényére. Ezt követően 08.18-án további két példányt láttunk a Sóhaj városrészen (Kelemen et al. 2012), 2013.06.13-án ugyanitt újból előkerült. Egy alkalommal került elő 2013 során a ritka és lokális *Apamea unanimitis* (Hübner, 1813). Az *Ipimorpha retusa* (Linnaeus, 1761) jelenleg két alkalommal észlelt faj.

A tápnövény specifikus nyáras-füzes (*populo-salicetalis*, puhafaligeterdei) fajok egyike az *Archiearis puella* (Esper, 1787), melynek napjainkban stabil populációja tényezik a térségben. Nyár-fűz faj a *Stegania dilectaria* (Hübner, 1790), amelyből Kisújszálláson minden évben megfigyelhető néhány példány. Ide tartozik az *Eilicrinia cordiaria* (Hübner, 1790), amely Kisújszállás területén általában szórványos és csak bizonyos években figyelhető meg. Ilyenkor viszont nagyobb egyedszámban is felléphet (2013-ban összesen tizenkét példányt számoltunk). Kisújszálláson ritka faj a *Gluphisia crenata* (Esper, 1785), amelyről kevés megfigyelési adatunk van. Első példánya 1998-ban került elő a Sóhaj városrészen az egyik villanyoszlopról. A második példány ugyanitt 2012.05.20-án a lámpa fényére érkezett, majd 2013-ban további két egyed került elő. Ritkaságának oka minden bizonnyal az, hogy kis számban vannak nyár-félék a térségben. Feltételezhető, hogy a régi Téglagyári-tó és Marjalaka környékén (ahol több nyárfa található) gyakoribb, mint a város peremterületein. Eddig csak egy példányban került elő a *Clostera pigra* (Hufnagel, 1766) és a *Colobochyla salicalis* ([Denis & Schiffermüller], 1775). Kisújszálláson négy alkalommal látott, ritka faj a *Catocala electa* (Vieweg, 1790). Első két példányát az 1990-es évek végén figyeltük meg, majd 2002.08.06-án a Sóhaj városrészen este-, és 2010.07.31-én a Nagy-kertben nappal láttuk a házak falán pihenni (Kelemen et al. 2011). Rendszeresen gyakori a Sóhaj városrészen és a Déli temető környékén nappal- illetve az éjszakai órákban a lámpafényen a *Catocala elocata* (Esper, 1787); évente akár egy tucat példány is megfigyelhető ezeken a részeken. Szintén ebbe a csoportba tartozó faj a *Parastichtis suspecta* (Hübner, 1817), amelynek egyetlen példányát a Sóhaj városrészen észleltük. Napjainkban gyakorivá vált faj a *Cerura erminea* (Esper, 1783), amely térségünkben évente két generációban, esetenként több példányban kimutatható faj.

A tápnövény specifikus betulo-alnetalis (nyíres-égeres) fajok kiemelt fontosságú képviselője a *Cyclophora albipunctata* (Hufnagel, 1767), egyetlen kisújszállási példánya a Kontai-erdő környékéről származik. Ültetett nyír-éger fajok kevés számban, de megtalálhatóak a város területein.

A piceo-pinetális fajok a túlevelű állományokhoz kötődnek; ezek egy része hazánkban ritka hegyvidéki faj, jórészüik azonban fenyőtelepítésekkel terjed vagy borókásokhoz kötődik. Kisújszálláson jelentős borókás területek a helyi temetők, remek élőhelyet biztosítanak az említett növényt fogyasztó fajok számára. Ezek közül két fajt érdemes megemlíteni. Az egyik a *Thera juniperata* (Linnaeus, 1758), amely minden évben nagy példányszámban rajzik október végén, november elején. A másik érdekesebb faj, a 2011 tavaszán előkerült *Enpithecia intricata* (Zetterstedt, 1839), amelynek eddig egyetlen példányát fogtuk a Sóhaj városrészen. Fenyőfélék csak elszórtan, a

helyi kertekben találhatóak meg, ezért kimondottan fenyőfogyasztó fajok – egy kivételével – nem kerültek elő. A *Macaria liturata* (Clerck, 1759), első és egyetlen hibátlan állapotú példányát 2013.07.26-án a Sóhaj városrészen észleltük, amely minden bizonnyal a helyi kertekbe ültetett fenyőn fejlődhetett ki. Itt külön meg kell említenünk, hogy Mezőtúron már jóval több fenyőfogyasztó faj színesíti a *Macrolepidoptera* faunát. A *Dendrolimus pini* (Linnaeus, 1758) 2002.07.14-én, míg a *Pennithera firmata* (Hübner, 1822) 2003.10.11-én került elő. A *Hyloicus pinastri* (Linnaeus, 1758) 2011-ben két alkalommal is megfigyelhető volt. Első példánya 06.16-án a Kertvárosban, a második 08.05-én a Körös Peresi-holtágánál érkezett a lámpa fényére. A *Bupalus piniaria* (Linnaeus, 1758) már számtalanszor megfigyelhető volt Mezőtúron. Ezek az észlelési adatok az elmúlt tizenöt év rendszeres monitorozásának eredményei; megállapíthatjuk, hogy a fajok előkerülése inkább alkalmi volt, mint rendszeres. Jelenlétük a helyi kertekben előszeretettel és nagyobb számban ültetett fenyőfélékkel magyarázható, megjelenésük Kisújszálláson is várható.

A higrofil fajok láprétekhez és mocsárrétekhez kötődnek. Ide sorolandó Kisújszálláson a csivagi határrész. Mezofil réti-lápréti faj a *Lemonia dumi* (Linnaeus, 1761), amely Kisújszállás határában lévő füves területek meghatározó lepkefaja, minden évben nagy egyedszámban rajzik. *Mezofil-lápréti* faj a *Hada plebeja* (Linnaeus, 1761), amelynek eddig egy példányát a Sóhaj városrészen észleltük. Lápréti faj a *Deltote uncula* (Clerck, 1759), kisújszállási előkerülése – különösen az utóbbi évek száraz időszakát figyelembe véve – kimondottan figyelemreméltó adat. A *Mythimna pudorina* ([Denis & Schiffermüller], 1775) a számára optimális élőhelyeken is csak kivételesen jelentkezik magas egyedszámban. Kisújszálláson 2012-ben és 2013-ban egyaránt észleltük a Sóhaj városrészen, ahol alkalmanként egyszerre több példányt sikerült kimutatni. Az arundifil nádaslakó komponensek egy jól körülhatárolt csoportot képeznek. Gyakori nádaslakó faj Kisújszállás környékén a *Chilodes maritima* (Tauscher, 1806). Már április legvégén, május elején megjelenik (2012.04.30.; 2012.05.10.) – holott a szakirodalom június közepétől említi. A korai és a 2013.08.05-i észlelésekről elképzelhető, hogy a térségében két nemzedéke fejlődik ki évente. Ugyanezen fajok közé tartozik a rendszeresen gyakori *Leucania obsoleta* (Hübner, 1803).

A faunakomponens beosztás harmadik fő kategóriájába a gyeplakó faunakomponensek tartoznak. A Kisújszállás térségében lévő főbb gyepek névszerint: Nagyerdei gyepek, Gyalpári „szikes” rét. A nagyszámú mezofil réti fajunk egy része kifejezetten a hegyi rétek lakója. Kisújszálláson az ezredforduló óta megritkult mezofil faj a *Diacrisia sannio* (Linnaeus, 1758). Bizonyos években tucatjával láttuk, majd több éven keresztül nem észlel-

tünk egy példányt sem. Ismételt előkerülése 2012.05.19-én a Sóhaj városrészen történt, ahol egy hibátlan állapotú hím példány érkezett a lámpafényre. A *Cerapteryx graminis* (Linnaeus, 1758) napjainkban a Tiszántúlon ritka és lokális, ezért a kimondottan figyelemre méltó fajok egyike, de csak egy példányát észleltünk 1996-ban.

Mezofil-euryök faj a *Pentophera morio* (Linnaeus, 1767), amely Kisújszálláson az 1990-es évek végén még az összes nagyobb gyeptől kimutatható volt, azóta azonban csak a Gyalpári szikes réten észleltünk egy hím példányt 2011-ben; Kisújszálláson és Mezőtúron egyaránt megritkult. Száraz-félszáraz gyepekhez kötődő, rendszeresen gyakori faj az *Aporophyla* (*Phylapora*) *lutulenta* ([Denis & Schiffermüller], 1775).

Silvo-steppicol fajok közül a *Setina roscida* ([Denis & Schiffermüller], 1775) és a *Shargacucullia lychnitis* (Rambur, 1833) egy-egy példányát észleltük az elmúlt két év során. *Lejtősztyep-mezofil* faj a *Euclidia* (*Callistege*) *mi* (Clerck, 1759). Több mint tíz év elteltével, 2012-ben ismét előkerült a Gyalpári-erdő szegélyében. Megritkult, de évente egy-két példányban kimutatható lejtősztyep-erdősztyep (steppicol, silvo-steppicol) faj a *Diaphora mendica* (Clerck, 1759). A *Steppicol* (sztyep) fajok közül több kiváló élőhelyjelző faj. Az *Aplasta ononaria* (Fuessly, 1783) 2013-as kisújszállási előkerülésével kapcsolatban egyelőre nem lehet megállapítani, hogy elkóborolt vagy helyileg kifejlődött példányról van-e szó. Ezzel szemben rendszeresen gyakori faj az *Eublemma amoena* (Hübner, [1803]), *Dysauxes ancilla* (Linnaeus, 1767) és az *Acontia lucida* (Hufnagel, 1766). Utóbbi faj a szárazabb bolygatott gyepek, ruderalis társulások lepkéje és a számára kedvező években kimondottan gyakori Kisújszállás területén. 2011 őszén és 2013 tavaszán egy-egy példányban észleltük városunk környékén a *Simyra nervosa* ([Denis & Schiffermüller], 1775) imágóit. Több alkalommal előkerült a *Calophasia lunula* (Hufnagel, 1766) és a *Calophasia platyptera* (Esper, 1788). Utóbbi sokkal gyakoribb; a helyi kertekben bizonyított tenyészése, ahol az ültetett oroszlánszájon figyeltük meg. Kisebb-nagyobb egyedszámban, de minden évben rendszeresen előfordul a *Periphanes delphinii* (Linnaeus, 1758), bizonyos években, egy-két példányban a *Calamia tridens* (Hufnagel, 1766). 2013-ban egy alkalommal megfigyelhető volt a *Lacanobia* (*Diataraxia*) *blenna* (Hübner, 1824), amely a Sóhaj városrészen érkezett lámpafényre. Közép-európai adatai csak Magyarországról ismertek. A nappali sztyep fajok közül sikeresen determináltuk a *Colias alfacariensis* Ribbe, 1905 néhány példányát. Sok tekintetben (elsősorban táplálkozásilag) kötődik a kultúrterületekhez – lucerna és hereföldek, így a vegyszeres védekezés minden káros hatását el kell viselnie (Dietzel 1997). Már a magyarországi nagylepkék és elterjedésük is említi Kisújszállásról; első általunk fogott hím példánya 2011-ben a

Nagykert utcai gyepről került elő. 2012.04.27-én a régi 4-es út mentén ismét fogtunk egy újabb példányt (det. Dietzel Gy.). Napjainkban jelentős élettér-hódításról tesz tanúbizonyságot a *Colias erate* (Esper, [1805]), amely 1990 folyamán a Kárpát-medence nyugati részét is meghódította. Ennek következtében közönségessé vált Kisújszállás területén. Napjainkban a lucernás kaszálók tömegével vonzzák egyedeit, domináns a helyi gyepterületeken. Egy hím *Colias chrysothème* (Esper, [1781]) is szem elé került 2013 őszén a Gyalpári szikes rét területén. A faj determinációja megosztotta a megkérdezett szakemberek véleményét. A zöld alapszín és az elülső szárnyon lévő ultraibolyafolt hiánya miatt nem azonosítható egyértelműen *chrysothème*-nek, viszont a genitália struktúra sokkal megbízhatóbb határozást eredményezett (gen. prep et det. Fazekas I.), mint a szárnyak színezete. Kisújszállás határában lévő Nagy-kert és Nagyerdő területén minden évben megfigyelhető a *Lycaena thersamon* (Esper, 1784), de általában egyesével fordul elő. 2012 augusztus végén viszont kimondottan gyakori volt a Nagy-kertben, ahol a virágzó lucernaföldeken tucatjával észleltük.

Sztyep (euryök) faj a *Lasiocampa trifolii* ([Denis & Schiffermüller], 1775), Magyarországon főleg a hegy- és dombvidékeinken gyakori, de a Hortobágy egyes területein kifejezetten erős állományai élnek. Kisújszálláson első alkalommal 2012-ben észleltünk két hímeket. Az ország Macrolepidoptera faunájának szempontjából egyik legjelentősebb adatunk az *Acontia (Tarachidia) candefacta* (Hübner, [1831]). Első hazai példányát 2012-ben Lévai Szabolcs észlelte Mezőtúron. Elképzelhető, hogy napjainkban az Alföld keleti részén újonnan megtelepedett faj, amely 2013 során Kisújszálláson, Bélmegyeren és az ERTI fénycsapda hálózat anyagából is előkerült. Sztyep-mezofil faj a helyi gyepekben egyesével látható *Plebejus argyrognomon* (Bergsträsser, 1779).

Sztyep-mezofil euryök a *Melitaea phoebe* ([Denis & Schiffermüller], 1775), amely a Gyalpári szikes rét egyik karakterfaja. Másutt csak egyesével figyeltük meg. A *Melanargia galathea* (Linnaeus, 1758) első kisújszállási példánya 2011.06.12-én a Nagykert utcai tölgyesor és a Keleti temető közötti gyepon került elő. Azóta két alkalommal láttuk; 2012.06.23-án a Sóhaj városrész egyik kertjében egy hibátlan állapotú nőtényt-, majd 2013.07.03-án a Gyalpári szikes rét mentén egy újabb hímeket figyelhettünk meg. Úgy tűnik, hogy egyik nagyobb gyephez sem kötődik kimondottan, mert akkor több példánnyal is találkoztunk volna. Felbukkanásának érdekessége, hogy sem az 1990-es években sem pedig 2011 előtt nem találkoztunk a fajjal. Még a Kovács (1953) sem említi Kisújszállás térségéből. Feltételezéseink szerint újonnan megtelepedett, vagy ismét visszatelepült fajok egyike, amely jelenleg alacsony egyedszámban, de folyamatosan jelen van a helyi faunában.

Pszammofil (homoki) faj a *Simplicia rectalis* (Eversmann, 1842). Szikespusztai faj a Kisújszálláson minden évben rendszeresen megfigyelhető és gyakori *Narraga tessularia kasyi* Moucha & Povolny, 1957. Saját tapasztalatok szerint fényre kevésbé repül, akkor is csak a hímek. A tágtűrűs euryök fajok közül említést érdemel a *Paracolax tristalis* (Fabricius, 1794) és *Arctia caja* (Linnaeus, 1758) gyakori előfordulása. Utóbbi faj Kisújszálláson egyelőre még rendszeresen előfordul és gyakori; repülése július végétől kezdődik, rajzásának csúcsát augusztus közepén éri el. Bizonyos években akár nagyobb egyedszámban is repülhet (pl. 2003 és 2010 folyamán), jellemzően mindig éjfél után érkezik a fényre. A *Boloria (Clossiana) dia* (Linnaeus, 1758) Magyarországon az intenzíven művelt területek kivételével mindenütt megtalálható, a hegy- és dombvidéki területeken akár közönséges is lehet. Külön ki kell emelnünk, hogy 2013-ban Kisújszálláson is kimutatásra került egy nőstény.

Euryök-xerofil faj az *Aricia agestis* ([Denis & Schiffermüller], 1775). A meleg, száraz, cserjeszint nélküli tölgyesek és ezek tisztásain gyakori vagy akár tömeges is lehet. Kisújszálláson leginkább augusztusban és szeptemberben találkozhatunk imágóival, főként a Gyalpári-erdő és a Nagykert utcai tölgyes mentén sikerült néhány példányt megfigyelni.

A vándor fajok kategóriájába tartoznak az invazív, behurcolt és természetes úton migráló és terjedő (pl. szubtrópusi-trópusi eredetű) továbbá a kozmopolita elterjedésű fajok. Jelentős színező elemei a térségnek, az utóbbi évek szárazabb-melegebb klimatikus periódusa kedvezően hatott ezen fajok számára. Augusztustól már rendszeresen, viszonylag nagy egyedszámban látható faj az *Agrilus convolvuli* (Linnaeus, 1758), októberben több hernyóval is talákoztunk. Változó gyakorisággal sikerült kimutatni az *Orthonama obstipata* (Fabricius, 1794) imágóit, eddig egyszer került elő a *Prodotis stolidata* (Fabricius, 1775). Előző fajnál jóval nagyobb ritkaság a *Trichoplusia ni* (Hübner, 1803), amelyet hazánkban ritkán és szórványosan figyeltek meg; kevés adata ismert. Időnként és váratlanul megjelenő vándorfajok egyike a *Protoschinia scutosa* ([Denis & Schiffermüller], 1775), amely napjainkban is többnyire lepkészetű ritkaságnak számít. Kisújszálláson 2000.07.19-én észleltük első alkalommal a Sóhaj városrészen. 2009-2011 folyamán nem került elő – ugyanitt 2012-ben viszont három példány érkezett a lámpafényre (2012.07.08.; 2012.08.09.; 2012.08.24.), egyet pedig a nagyerdei „ürmös” gyepen zavartunk fel nappal (2012.08.18.). A *Heliothis peltigera* ([Denis & Schiffermüller], 1775) szintén egy alkalommal érkezett a lámpa fényére. Magyarországon időnként egy-egy példánnyal képviseltette magát a *Helicoverpa armigera* (Hübner, 1808), de az 1980-as évek óta rendszeresen megjelenik hazánkban is, és károsít, ezért zárlati kártevőnek szá-

mít. Kártétele minden esetben súlyos, mert fejlődését a tápnövény generatív részeivel fejezi be. Kisújszálláson minden évben gyakori vagy közönséges faj, május végétől október végéig folyamatosan gyűjthető.

Gombaevő (fungivor) faj a nálunk is előforduló *Parascotia fuliginaria* (Linnaeus, 1761). Gyakori a zuzmóevő az *Eilema pygmaeola pallifrons* (Zeller, 1847).

A várható fajok közé tartozik a *Saragossa porosa kenderesiensis* (Kovács 1966) amelynek jelenlétét több mint tizenöt év lepkefaunisztikai vizsgálat után egyszer sem sikerült kimutatni, pedig típuselőhelye a Kisújszállástól pár kilométerre fekvő Kenderes. A kevésbé kutatott részterületeken (Nagyerdei gyepek) még előkerülhet.

Az elmúlt két év intenzív monitorozásának eredményeként számos új, faunisztikai szempontból érdekes, ritka és védett fajjal eredményesen bővült Kisújszállás környékének nagylepkefaunája. A terület kevésbé kutatott részeiből a fajlista jelentősebb bővülésére lehet számítani a későbbiekben, de exponenciálisan csökkenő tendenciát fog mutatni az előző évekhez képest.

A 100/2012.(IX.28.) VM rendelet alapján kiegészített tíz védett és két területileg új védett faj rövid jellemzése

Az 1980-90-es években megritkult, de újabban ismét gyakorivá vált faj hazánkban a *Hyles galii* (Rottemburg, 1775). A Hortobágyon és az Észak-Alföld több pontján, egyben Kisújszálláson is gyakran előforduló szenderfaj, amely minden évben kimutatható néhány alkalommal az éjszakai lámpázások során. A *Tyria jacobaeae* (Linnaeus, 1758) élőhelyei főként a dombvidéki száraz, meleg gyepek és rétek. Leginkább nappal mozog, repülése lassú és gyenge, felzavarva nem repül messzire. Gyenge repülése miatt nehezen kolonizál új területeket. Kisújszálláson a nagyerdei gyepek területéről eddig egyetlen nőstényt észleltünk 1998-ban, amely nappal a fűből felzavarva került elő. További példányok felbukkanása várható. Magyarország területén szinte mindenhol előforduló faj a *Cucullia chamomillae* ([Denis & Schiffermüller], 1775), de ritkán jelentkezik magasabb egyedszámban. Leggazdagabb állományai a Tiszántúl szikes pusztáin vannak és szinte bárhol megtalálható, ahol a szántók szélén vagy a műveléssel felhagyott területeken tápnövénye az ebszékfű (*Tripleurospermum inodorum*) előfordul. Kisújszálláson akár több példánya is kimutatható áprilisban, a rendszeresen előforduló gyakori fajok egyike. Főként síkvidéki szikes és homokpusztákon, félsivatagokban és ürmöspusztákban él a *Cucullia asteris* ([Denis & Schiffermüller], 1775). Kisújszálláson a Nagyerdő környékén és a béke ut-

cai gyepek közelében sikerült néhány alkalommal megfigyelni, ahol hernyója a réti őszirózsán (*Aster sedifolius*) él. Az *Atethmia ambusta* ([Denis & Schiffermüller], 1775) élőhelyei szubmediterrán bokorerdők, hegylábi és dombvidéki gyümölcsösök és kertek. Ezek intenzívebb megszerezésével és megszűnésével élőhelyei rohamosan beszűkültek, jelenleg hazánkban igen lokális. Lámpázásaink során csak a Sóhaj városrészen került elő egy-egy példány 2011-ben. A *Gonepteryx rhamni* (Linnaeus, 1758) a szakirodalom szerint mindenütt előforduló faj Magyarországon, Kisújszálláson azonban a legritkább Pieridae fajnak bizonyult. Nagyon kevés alkalommal sikerült eddig megfigyelni, és előkerülése minden esetben véletlenszerű volt. Ritkaságának oka valószínűleg a hernyó tápnövényének hiányával magyarázható, mert nem ismerünk számottevő kutyabenge (*Frangula alnus*) és varjútövis (*Rhamnus catharticus*) állományokat a térségében. Magyarországon domb- és hegyvidékek tölgyeseiben mindenhol előforduló faj a *Neozephyrus quercus* (Linnaeus, 1758), de a szakirodalom szerint alföldi területeken szórványos. Kisújszálláson a Gyalpári-erdő egyik meghatározó,- bizonyos években igen magas egyedszámot elérő faja. A *Glaucopsyche alexis* (Poda, 1761) Magyarországon mindenütt megtalálható, kivéve az Alföld déli és délkeleti részeit. Kisújszálláson és Mezőtúron egyidejűleg 1998-ban volt kimutatható egy-egy példánya, azóta nem sikerült újabb egyedeket megfigyelni. Domb- és síkvidékek meleg, száraz, cserjeszint nélküli tölgyeseiben és ezek tisztásain gyakori vagy akár tömeges is lehet az *Aricia agestis* ([Denis & Schiffermüller], 1775), amely Kisújszálláson a Gyalpári-erdőben, illetve a Nagykert utcai tölgyes mentén folyamatosan tenyésző-, ugyanakkor csak egyesével látható lepkefaj. Hazánkban hegy-, domb- és síkvidékeken mindenhol megtalálható az *Argynnis paphia* (Linnaeus, 1758), melynek előfordulása a síkvidéki területeken tapasztalataink szerint lokális. Első alkalommal 2002-ben láttunk két hím egyedet a Gyalpári-erdőben, majd hosszú időre eltűnt. 2011-ben nagy egyedszámban láttuk repülni a Gyalpári szikes rét és az erdőszáv találkozásánál, ahol 08.18-tól 09.03-ig (és ezzel egy időben az ország más területein is) *A. paphia* vándorlás volt tapasztalható. Valószínűleg a vándorlások során alkalmilag megtelepedő faj, melynek további három példányát 2012-ben ugyanitt, míg 2013-ban egyet a Nagyerdőnél láttunk.

Területileg új a védett és 2013 októberében előkerült *Colias chrysotheme* (Esper, [1781]), amelynek hazai populációi európai szempontból jelentősek. Magyarországon a szakirodalom szerint főként a Középhegység dombvidékén és az Alföldön fordul elő. Régebben a homok vidékeinken általánosan elterjedt volt, ám jelenleg ezekről a területekről hiányzik. Élőhelyei homokpusztarétek, sziklafüves lejtősztyepprétek; a Dunántúl közép-

ső sávjának sziklagyepes rétjein helyenként még nem ritka. Lösspusztai előkerülése azzal magyarázható, hogy az úgynevezett kombinált élőhelyi formátumokban előforduló faj, amely elsősorban a Dunántúli hegy- és dombvidékre jellemző, de a nagykiterjedésű síkvidéken – ha az egyéb paraméterek adottak – repülhet. A *Nymphalis xanthomelas* ([Denis & Schiffermüller], 1775) a Kárpát-medencében elterjedésének nyugati area-határát éri el. Az 1970-es éveket megelőzően még elterjedt és gyakori fajnak számított a hazai patakvölgyekben. Bálint (1994) úgy jellemzi a fajt, hogy „talán már nem is tenyészik hazánkban” mert az 1980-as években teljesen eltűnt. Egy szatmár-beregi lágban hosszú évtizedek után ismét előkerült az 1990-es évek végén, azóta az ország számos pontján gyakorivá vált, vagy újra felbukkant. 2013.03.13-án nagy meglepetést okozott első kisújszállási példánya, amely a régi Téglagyári-tónal került elő a kora délutáni órákban.

A faunisztikai szempontból érdekes, ritka és védett fajok jellemzése

Lasiocampa trifolii ([Denis & Schiffermüller], 1775)

Nyugat-palaearktikus, mediterrán-nyugat-ázsiai faunaelem; sztyep (euryök) faj. Magyarországon országsszerte elterjedt, sokféle (főleg a hegy- és dombvidékeinken) gyakori. Az Alföld területein ritka vagy hiányzik (Vojnits et al. 1991), de a Hortobágy egyes területein (például: Darassapuszta), illetve az Északi-középhegység egyes, szárazabb lejtőin kifejezetten erős állományai élnek. Kisújszálláson első alkalommal 2012.08.19-én észleltünk egy hím példányt, amely a Gyalpári-erdő szegélyében a szürkületi órákban érkezett a lámpa fényére. Ezt követően 09.03-án találtunk egy elűtött hímét a Nagyerdei gyepterületén. Mezőtúron az elmúlt 15 év lámpázásai során nem észleltük, ám előkerülése várható.

Aplasta ononaria (Fuessly, 1783)

Transzpalaearktikus, európai-kelet-ázsiai, diszjunkt, Sybilla faunaelem; sztyep faj. Fiatal, posztglaciális terjedésű, balkáni kapcsolatú faj, amely a balkáni refugiumterületéről két irányból terjedt be Magyarország területére. Egyrészt az Alpok keleti peremén a Bécsei-medence irányából, illetve a Dunántúl déli- délnyugati-dombságain át a Dunántúli-középhegység felé, másrészt a Vaskapu és a Bánát hegyei felől, az Erdélyi-szigethegység nyugati peremén át a Nyírség déli-délkeleti része és Kárpátalja irányából. Hazánkban száraz, meleg mészkősziklagyepéken és meszes homoki gyepeken található. Az irodalmi adatok ellenére, 2003-ban a Nyírségben (Nyírábrányon)

egy hűvös mikroklimájú buckaközi lápréten észlelték viszonylag nagy egyedszámban. 2004-ben Penészleken egy mocsárréten került elő (Baranyi et al. 2004). Ez persze nem azt jelenti, hogy biztosan vizes élőhelyekhez kötődik az említett területeken, hiszen a Nyírség természeti területein mozaikszerűen helyezkednek el a száraz homoki gyepek és a buckaközi vizes élőhelyek, így igen nehéz megállapítani egy lepke imágójáról, hogy éppen melyik élőhelyéhez kötődik jobban. Igen meglepő, hogy Kisújszálláson 2013.06.09-én, a Sóhaj városrészen mi is észleltünk egy kopott példányt, amely lámpafényre érkezett az éjszakai órákban. Kisújszállási előkerülésével kapcsolatban egyelőre nem lehet megállapítani, hogy elkóborolt vagy helyileg kifejlődött példányról van-e szó. Mezőtúrról nincs megfigyelési adata.

Cyclophora albipunctata (Hufnagel, 1767)

Boreo-kontinentális „szibériai”, boreo-kontinentális faunaelem; nyír-éger faj. Magyarországi lelőhelyei a Dunántúl nyugati részén, a főváros környékén és az ország északkeleti részén vannak, de valószínűleg minden természetes eredetű nyíresünkben honos. Hernyója nyíren él (*Betula pendula*), de fogságban állítólag a tölgyet (*Quercus spp.*) és a szilt (*Ulmus spp.*) is fogyasztja (Kovács 1965). Kisújszálláson 2013.08.06-án egy hibátlan állapotú példány került elő a Kontai-erdő környékén nappal. Ültetett nyír-éger fajok kevés számban, de megtalálhatóak a város területein. Mezőtúron eddig nem észleltük.

Macaria liturata (Clerck, 1759)

Boreo-kontinentális „szibériai”, boreo-kontinentális faunaelem; pinetális faj. Hazánkban az ország egész területén fenyvesek közelében szórványosan található, de a legtöbb helyen nem gyakori. Hernyója fenyőféléken (*Pinus spp.*) él. A kisújszállási fauna első fenyvesekhez és fenyőfélékhez kötődő faja, amely a szakirodalom szerint még élőhelyén is szórványos és nem gyakori (Vojnits 1980). Első és eddig egyetlen hibátlan állapotú példányát 2013.07.26-án, a Sóhaj városrészen észleltük, amely minden bizonnyal a helyi kertekbe ültetett fenyőn fejlődhetett ki. Mezőtúron váltakozó gyakorisággal szinte minden évben előfordul, két nemzedéke május végén – június elején, majd július elejétől augusztus elejéig repül.

Eilicrinia trinotata Metzner, 1845

Nyugat-palaearktikus, pontomediterrán faunaelem; quercetális faj. Hazánkba valószínűleg az 1900-as évek elején vándorolt be, azóta az Alföldön gyakorivá vált, megvan továbbá a Dunántúl egyes pontjain – szárazabb

helyeken. A szakirodalom szerint nem fogták az ország északi és nyugati részén; ám újabban már a Mátrából is ismerjük (Szurdokpüspöki, 2008-2008.05.04., leg. Kiss Á.; Gyöngyös, 2013.04.30., leg. Buschmann F.) (Kiss et al. 2010). Kisújszálláson 2012-ben tavasszal egy példányt, 2013-ban négy példányt észleltünk a Sóhaj városrészen, ahol hibátlan egyedek érkeztek a lámpa fényére. Mezőtúron 2011 óta négy példány került elő.

Ennomos erosaria ([Denis & Schiffermüller], 1775)

Nyugat-palaearktikus, holomediterrán faunaelem; quercetális faj. Erdős, ligetes helyeken országszerte él és gyakori. Kisújszálláson első, eddig egyetlen hibátlan állapotú példánya 2013.06.09-én a Sóhaj városrészen a kora esti órákban érkezett a lámpa fényére. Mezőtúrról nem ismeretes.

Selenia tetralunaria (Hufnagel, 1767)

Transzpalaearktikus, eurosibériai faunaelem; nemorális faj. A másik két hazai *Selenia*-fajhoz viszonyítva nagyobb a nedvességigénye, ezért az Alföldön ritka, a hegy- és dombvidékeken viszont eléggé gyakori (Vojnits 1980). Kisújszálláson első példányát 2012.06.21-én, a Sóhaj városrészen észleltük lámpázásunk során; 2012 egyik érdekes faja volt. Mezőtúrról nem ismeretes.

Synopsia sociaria (Hübner, 1799)

Transzpalaearktikus, eurosibériai faunaelem; silvicol faj. Sajátossága, hogy nagy területekről hiányzik, ahol pedig ökológiai igényei és tápnövényének előfordulása szerint tenyészhetne. Hazánk egész területén megtalálható, de a nedvesebb helyeket elkerüli. Különösen kedveli a száraz, meleg hegylejtőket, ahol helyenként gyakori is lehet. Kisújszálláson meglehetősen gyakori faj, 2013-ban tíz példányt észleltünk májustól augusztusig. Mezőtúron mindenütt gyakori faj, első nemzedéke májusban, a második július elejétől szeptember elejéig repül. Megfigyeléseink szerint a tavaszi nemzedék mindkét területen jelentősen nagyobb, mint a nyári.

Drymonia dodonea ([Denis & Schiffermüller], 1775)

Nyugat-palaearktikus, mediterrán-nyugat-ázsiai faunaelem; silvicol faj. Hazánk erdős vidékein fordul elő és meglehetősen gyakori. Hernyója nyáron elsősorban tölgy fajokon (*Quercus spp.*), de bükkön (*Fagus*) vagy közönséges nyíren (*Betula pendula*) is élhet. Kisújszálláson egyelőre a ritka fajok egyike, a helyi tölgyesek ellenére csak egyetlen hím példány került elő, amelyet 2013.05.01-én észleltünk a Sóhaj városrészen. Mezőtúrról nem ismeretes.

Clostera pigra (Hufnagel, 1766)

Transzpalaearktikus, eurosibériai faunaelem; nyár-fűz (populosalicetalis) faj. Hazánkban országsszerte elterjedt és gyakori, különösen a fás, nedves vagy közepesen nedves területeket, ártereket kedveli. Kisújszállásról eddig egy példány ismert, amely 2012.08.02-án érkezett a lámpa fényére a Sóhaj városrészen (Kelemen et al. 2012). Mezőtúrról eddig három *C. pigra* példány ismeretes; az első az 1990-es évekből, a két újabb észlelés 2009. június végéről és 2012. augusztus közepéről származik.

Simplicia rectalis (Eversmann, 1842)

Boreo-kontinentális „szibériai”, boreo-kontinentális faunaelem; homoki (pszammofil) faj. Magyarországon általánosan elterjedt. Kisújszálláson 2012.06.16-án a Sóhaj városrészen érkezett egy példány a lámpa fényére. Mezőtúron csak bizonyos években fordul elő néhány példány június közepétől, majd július végétől szeptember végéig elhúzódó időszakban. Az észlelt példányok többsége lakott környezetből került elő.

Calymma communimacula ([Denis & Schiffermüller], 1775)

Nyugat-palaearktikus, holomediterrán faunaelem; sztyep-silvicol faj. Hazánkban szórványosan mindenütt előfordul, élőhelyén akár nagyobb egyedszámban is megjelenhet. A meleg száraz területek lakója, így erdőszéleken, száraz felnyíló erdőkben, cserjésekben él. A Budai-hegység legszárazabb részén, a Tétényi-fennsíkon és a Csiki-hegységben viszonylag nagy számban fordul elő, azonban a Tiszántúlon ritka és lokális. Sajátos életmódú, egyetlen olyan hazai lepkefaj, amelynek hernyója ragadozó. Csonthéjas gyümölcsfákon élő pajzstetvekkel táplálkozik, ezért hasznos faj (Gozmány 1970). Kisújszálláson elsőnek 2012-ben egy-, majd 2013-ban hét példányt észleltünk a Sóhaj városrészen történő lámpázásaink során; további három példányt a Gyalpári-erdő szegélyében láttunk. Mezőtúron kis egyedszámban, de rendszeresen előforduló faj, amely július végétől augusztus végéig látható.

Setina roscida ([Denis & Schiffermüller], 1775)

Déli kontinentális, ponto-kászpi faunaelem; lejtősztyep faj. Magyarországon szórványosan fordul elő (a Dél-Dunántúlon nagyon szórványos), elsősorban meleg hegyi lejtőkön, száraz réteken, de az Alföldről is számos élőhelye ismert; élőhelyein tömeges is lehet. Kisújszálláson az 1990-es évek végén észleltünk egy példányt a Sóhaj városrészen nappal, majd 2013.08.09-én a Gyalpári-erdő szegélyében is érkezett egy szép hibátlan példány az éjszakai órákban. Mezőtúron, több helyen is előkerült néhány példány (pl. a Méher-zug területén) július végén.

Euclidia (Callistege) mi (Clerck, 1759)

Transzpalaearktikus, euroszibériai faunaelem; lejtősztyep-mezofil faj. Magyarországon mindenhol előfordul, de főleg a hegy- és dombvidékeken látható nagyobb számban. Élőhelyei erdőszélek, dúsabb növényzetű kaszálók és napsütötte üde rétek, ahol elsősorban nappal figyelhető meg. Kisújszálláson az 1990-as évek közepén láttunk egy példányt a Nagykert utcai tölgysor melletti gyepen. A következő megfigyelés több mint tíz év elteltével 2012.04.28-án történt. A Gyalpári-erdő mentén húzódó régi vasúti töltésen láttunk egy lerepült imágót kutyatej virágzatán táplálkozni. Mezőtúron április végétől május végéig látható, de csak néhány példány került eddig elő.

Catephia alchymista ([Denis & Schiffermüller], 1775)

Nyugat-palaearktikus, holomediterrán faunaelem; xerotherm tölgyes (quercetális) faj. Hazánk meleg tölgyeseiben csaknem mindenhol előfordul, egyes helyeken nagyobb egyedszámban is megjelenhet a fényre. A Tiszántúlon általában ritka és lokális, a szakirodalom szerint az Alföld középső részén nem fordul elő (Gozmány 1970). Az Észak-alföldi régióban ritka és lokális, a Bereg-Szatmári-síkon viszonylag elterjedt és gyakori (Baranyi et al. 2005). Kisújszálláson első példányát az 1990-es évek közepén észleltük a Déli temetőben nappal. Ezt követően még előkerült a Sóhaj városrészen, de a régi megfigyelési adatokat nem rögzítettük. 2012.07.14-én éjfélkor ismét megjelent egy hibátlan példány a Sóhaj városrészen, majd 2013-ban további kettő érkezett a lámpa fényére. Mezőtúron ritka, összesen három példány ismeretes, legutóbb 2004-ben fordult elő.

Prodotis stolidus (Fabricius, 1775)

Extrapalaearktikus, paleotrópusi-szubtrópusi faunaelem; vándor faj. Dél-Európától Észak-Afrikán át Iránig terjedő faj. A mediterráneumban és Észak-Afrikában kifejezetten gyakori, a szakirodalom szerint északi irányú vándorlásai során véletlenszerűen Magyarország területére is eljut (Bajon, Budapesten, Fóton, Szécsényben és Kecskeméten fogták), de meghonosítani nem tudott. Az elmúlt másfél évtizedben jelentősen megnőtt az észlelések száma és az őszi generáció bizonyos egyedei minden valószínűség szerint nálunk fejlődtek ki (Varga et al. 2010). Ennek a migrációs folyamatnak rendkívül kedvezett a 2002-2003-as évek igen száraz, meleg nyara. A faj sok helyen gyakori lepkének számított az elmúlt időszakban, ám ha nem képes alkalmazkodni az itt szokásos hűvösebb időjáráshoz, minden bizonnyal csak ideiglenes lesz. Kisújszálláson az ezredforduló utáni években nem lámpáztunk rendszeresen, ezért első példányát 2013.09.07-én észleltük

a Sóhaj városrészen. Mezőtúron 2002.09.01-jén került elő első alkalommal, 2003-ban tíz példány volt megfigyelhető, majd több év szünet után 2013-ban ismét több példány érkezett a lámpa fényére. Június – júliusban jelennek meg az első példányok, a többségük azonban augusztus végétől szeptember végéig terjedő időszakban repül a lámpafényre.

Catocala nymphagoga (Esper, 1787)

Nyugat-palaearktikus, holomediterrán faunaelem; quercetális (tölgyes) faj. Magyarországon a középhegységek meleg, száraz tölgyeseiben, főleg karsztbokorerdőiben él, egyes helyeken (pl. a gyöngyösi Sár-hegy, Aggteleki -karszt) kifejezetten gyakori. A Tiszántúlon nagyon ritka, Alföldön való felbukkanása igen ritka jelenség. Régebben az egyik legritkább „sárga” *Catocala* volt hazánkban, ám a hetvenes évek végétől a faj rohamos terjedésnek indult, először csak az Északi-középhegység déli oldalain lett egyre gyakoribb, később gyorsan szétterjedt az országban és ma már gyakorlatilag bárhol felbukkanhat, még a tölgy jelenléte sem feltétlenül szükséges hozzá (Ronkay L. 2014, pers. comm. 04 February). Mezőtúron egy kopott példány került elő 2003.06.30-án a Körös Peresi-holtágánál, illetve egy további példány a Hortobágy-Berettyó árteréből. Kisújszállás térségében eddig két alkalommal láttunk egy-egy lerepült, kopott példányt, melyek 2012.07.07-én és 2013.07.10-én, a Sóhaj városrészen érkeztek a lámpa fényére. Feltételezéseink szerint, ezek inkább vándor vagy elkóborolt példányok lehettek, de quercetális faj lévén a helyi tölgyesekben is kifejlődhet. Itt külön meg kell említenünk, hogy a Dél-Bükkben, Cserépfalu környékén kimondottan gyakori- esetenként közönséges volt a 2011–2013-as lámpázásaink során.

Trichoplusia ni (Hübner, 1803)

Extrapalaearktikus, pántrópusi faunaelem; vándor faj. USA-ban és Mexikóban tömegesen lép fel, ahol a burgonyafélék kártevőjeként ismert. Közép- és Észak-Európába, így Magyarországra is csak vándorlásai során jut el. Hazánkban ritkán és szórványosan figyelték meg; kevés adata ismert. Mivel migráló faj, így állandó nemzedékszámáról nem beszélhetünk. 2006-ban több példány is előkerült Barcs környékéről (Malgay & Sáfián 2008), egy példány a Nyírségből (Baranyi et al. 2005). Hozzáink legközelebb Mezőtúron, az 1990-es évek közepén egy példányt észleltek (Lévai 2004). Kisújszálláson első bizonyító példányát a Sóhaj városrészen, 2012.07.13-án a hajnali órákban sikerült megfigyelni, ahol egy jó állapotú egyed érkezett a lámpa fényére.

Deltote uncula (Clerck, 1759)

Boreo-kontinentális „szibériai”, boreo-kontinentális faunaelem; lápréti faj. Magyarországon vizes élőhelyeken, főleg láp- és mocsárréteken él, a Középhegységek magasabb pontjairól hiányzik. A Tiszántúlon ritka és lokális azonban a nyírségi hidegebb mikroklímájú lápok, láprétek karakterfaja egyben kiváló indikátora a jó állapotban lévő lápos, vizes élőhelyeknek (Baranyi et al. 2005). Kisújszálláson 2012.07.13-án egy hibátlan állapotú példányt sikerült kimutatni a Sóhaj városrészen, ahol a hajnali órákban repült a lámpafényre. Mezőtúron, a számára kedvezőbb Berettyó ártérben, és a Körös Peresi holtága mentén még nem bukkant fel, ezért Kisújszállási előkerülése – az utóbbi évek száraz időszakát figyelembe véve – kimondottan figyelemre méltó adat.

Acontia lucida (Hufnagel, 1766)

Nyugat-palaearktikus, holomediterrán faunaelem; sztyep faj. Magyarországon is elterjedt, mindenhol előforduló gyakori faj, ugyanakkor jellemzően sehol sem lép fel tömegesen. A szárazabb bolygatott gyepek, ruderalis társulások lepkéje. Kisújszállás térségében általában egy-két példány mutatható ki, azonban 2012. április végétől szeptember elejéig folyamatosan megfigyelhető volt; ez idő alatt tizennyolc példány került elő. 2013-ban további nyolc példányt észleltünk, a lámpázások rendszeres és gyakori vendége volt. Mezőtúron is előforduló, de nem túl gyakori faj.

Acontia (Tarachidia) candefacta (Hübner, [1831])

Extrapalaearktikus, nearktikus faunaelem; sztyep-silvicol-euryök faj. Észak-Amerikában, Kanada déli részeitől Mexikóig és a keleti partvidéktől Kaliforniaig széles körben elterjedt faj. A Fekete-tenger keleti partvidékére Krasznodar és Stavropol körzetébe ukrán szakemberek telepítették be 1967-68-ban. A cél a szintén amerikai eredetű, allergiát okozó parlagfűfélék, legfőképp az ürömlevelű parlagfű (*Ambrosia artemisiifolia*) biológiai úton történő megfékezése volt, amely katasztrofális mértékben elterjedt az új környezetben. A várt eredményt eddig nem érték el, de a bagolylepke megtelepedett, és körülbelül 30 év elteltével is folyamatosan terjedőben van (Schurov 1998); a Karadag Biológiai Állomáson (Ukrajna) 1994-től folyamatosan ellenőrzik a lepke viselkedését. Keleten az Észak Kaukázusig (Kabardino-Bajkaria) ismertek adatai, Ukrajna irányából Románia, Bulgária, Szerbia érintésével kerülő úton elérte Magyarországot is. A Kárpát-medencében való megjelenése prognosztizálható volt (Rezbanyai-Rezer & Kádár 2005), úgy tűnik, hogy a síkságok mentén terjed a faj nyugat felé, de a hegyvidékeket elkerüli. Előnyben részesített élőhelyei – hasonlóan a táp-

növényéhez – a parlagok, romtalaj-vegetációk, száraz rétek, sztyeppelejtők és hasonló területek. Észak-Amerikában bábként telet, áprilistól vagy májustól szeptemberig repül, általában két generációban rajzik. Ukrajnában a Rostov-on-Don régióban első generációját május közepétől július közepéig észlelték, a másodikat – amely jóval nagyobb egyedszámú volt – augusztus közepétől szeptember közepéig figyelték meg. Az enyhe telek kedvezően hatnak az áttelelő nemzedék számára (Poltavsky & Artokhin 2006). Elképzelhető, hogy napjainkban az Alföld keleti részén újonnan megtelepedett faj, melynek első hazai példányát 2012.09.17-én Lévai Szabolcs észlelte Mezőtúron a Körös Peresi holtágán (Szeőke 2012), ahol egy jó állapotú egyed érkezett a lámpa fényére. 2013.05.18-án, 08.09-én és 08.31-én további három példány került elő Mezőtúrról.

Ugyanebben az évben 05.08-án Kisújszálláson is kimutatásra került egy példány a Sóhaj városrészen, ahol éjszakai lámpázás során észleltük. Az ERTI fénycsapda hálózat 2013.07.12-én és 08.19-én Gyulán fogott egy-egy példányt, illetve 2013.05.12-én Püspökladányban egy harmadikat (det. Kiss Á. et Kozma P.). Szabóky Csaba a bélmegyeri Fáspusztán 2013 májusában szintén találkozott egy újabb egyeddel (Buschmann F. 2014, pers. comm. 04 April).

Diloba caeruleocephala (Linnaeus, 1758)

Nyugat-palaearktikus, holomediterrán-iráni faunaelem; silvicol faj. Magyarországon mindenütt megtalálható, hegy- és dombvidékeken gyakori, míg az alföldeken nagyon lokális (Gozmány 1970). A szakirodalomban leírtakkal megegyeznek megfigyeléseink, mert Kisújszálláson és Mezőtúron is csak néhány példányt sikerült kimutatni az elmúlt másfél évtized alatt. Első mezőtúri példánya a Méher-zugban került elő 2000.10.06-án (majd későbbi években október végén további példányok), míg Kisújszálláson 2013.10.23-án, a Sóhaj városrészen, egy jó állapotú hím érkezett a lámpa fényére.

Shargacucullia lychnitis (Rambur, 1833)

Nyugat-palaearktikus, holomediterrán faunaelem; lejtősztyep faj. Száraz sík- és alacsonyban fekvő hegyvidéki rétek, pusztagyeppek és sziklagyeppek, bokorerdei tisztások karakterfaja; a magashegységek felső régióiban igen lokális vagy hiányzik. Magyarországon a zárt erdővidék kivételével mindenütt megtalálható, de csak meleg és száraz homokpuszta gyepekben és mészkő-dolomit sziklagyepekben gyakoribb. Kisújszálláson rendszeresen kerestük hernyóját a Gyalpári rét területén, de nem sikerült megfigyelni. Viszont 2012.05.26-án, a Sóhaj városrészen, egy hibátlan állapotú imágó

érkezett a lámpa fényére. Mezőtúron több alkalommal is megjelent a fényen, ettől függetlenül nem gyakori.

Calophasia lunula (Hufnagel, 1766)

Transzpalaearktikus, euroszibériai faunaelem; sztyep faj. Xerotherm sztyeppekben, száraz hegyvidéki réteken, sziklás helyeken mindenütt előfordul, továbbá kultúrterületeken, parkokban és nyíltabb erdőkben is megél. Magyarországon általánosan elterjedt faj, kedveli a meleg, száraz élőhelyeket, így a számára kedvező körülmények között gyakori lehet. Kisújszálláson 2012-ben egy példány került elő a Sóhaj városrészen éjjel, míg 2013-ban további két példány Gyalpári-erdő területén húzódó régi vasúti töltésen és a Kontai-erdő környékén nappal. Mezőtúron gyakori faj, április végétől szeptember közepéig két nemzedékben repül.

Calophasia platyptera (Esper, 1788)

Nyugat-palaearktikus, holopontomediterrán faunaelem; sztyep faj. Magyarországon a meleg, kifejezetten száraz területeken gyűjthető. Természetes élőhelyein ritka, de mivel tápnövénye kedvelt dísznövényünk, a hobbykertek számának rohamos növekedésével egyre gyakrabban találkozhatunk a fajjal (Ronkay & Ronkay 2006). Kisújszálláson, a Sóhaj városrész kertjeiben rendszeresen megtalálható hernyója, ahol az ültetett oroszzlánszájon figyeltük meg; 2013-ban különösen gyakori volt. További élőhelyei lehetnek a helyi temetők, város peremterületei (árkok mentén) és a Gyalpári szikes rét, ahol nagy mennyiségben találtunk *Linaria*-t. A 2012-2013-as lámpázásaink folyamán, a Sóhaj városrészen sikerült több alkalommal imágókat kimutatni, a helyi kertekben talált hernyókat imágóvá neveltük. Mezőtúron a ritkább fajok egyike, csak bizonyos években fordul elő.

Amphipyra berbera Rungs, 1949

Transzpalaearktikus, euroszibériai faunaelem; quercetális faj. A fajnak a hazai faunában történő előkerülésekor lelőhelyi adatai is ismertté váltak (Varga 1976). Jelenléte jelzés értékű, mert az *A. berbera* lelőhelyeinek elemzésekor kiderült, hogy előfordulása az emberi agglomerációktól távol eső helyeken van. Ezzel magyarázható Kisújszálláson, a Gyalpári-erdő szegélyében történt előkerülése, melyet 2013.08.09-én, pár kilométerre a várostól észleltük (det. et gen. prep. Fazekas I.).

Heliothis peltigera ([Denis & Schiffermüller], 1775)

Nyugat-palaearktikus, Holomediterrán faunaelem; vándor faj. Bár egész Közép-Európában előfordul, hazánkban általában igen ritka és lokális

(viszont bárhol felbukkanhat), tőlünk délre gyakoribb; példányai csak melegebb években, vándorlásai során jutnak el hozzánk. Kisújszálláson eddig egy példányról van adatunk, amely 2012.08.24-én, a Sóhaj városrészen érkezett a lámpafényre. Mezőtúron időnként előfordul, nem túl gyakori faj.

Apamea unanimitis (Hübner, 1813)

Boreo-kontinentális „szibériai”, boreo-kontinentális faunaelem; láperdei faj. Hazánkban lokális és ritka, főleg alacsonyabb, hegyvidéki üde réteken és mocsárréteken él. A Tiszántúlon ritka és lokális faj; a Baranyi et al. (2004) is csak egy példányt említ, amelyet 2004-ben egy komplex vizes élőhely melletti jó állapotú löszgyepben fogtak Létavértesen. Kisújszálláson szintén májusban került elő, egész pontosan 2013.05.18-án, a Sóhaj városrészen, ahol egy kopott példány érkezett a lámpa fényére (det. Lévai Sz. et Ronkay L.). Mezőtúron első példánya 2011.05.14-én került elő hajnalban a Kertváros területén.

Ipimorpha retusa (Linnaeus, 1761)

Boreo-kontinentális „szibériai”, boreo-kontinentális faunaelem, láperdei faj. Liget- és mocsárerdők, bokorfüzesek jellemző faja. A Tiszántúl – és ezen belül a Nyírség – vizes élőhelyein szórványosan elterjedt, viszonylag gyakori lepke. Kisújszálláson egy-egy példányról van adatunk, amelyek 2012 és 2013 folyamán kerültek elő a Sóhaj városrészen. Mezőtúron június közepétől július közepéig pár alkalommal észlelt faj.

Tiliacea aurago ([Denis & Schiffermüller], 1775)

Nyugat-palaearktikus, holomediterrán faunaelem; quercetális faj. A meleg, száraz tölgyesek, bokorerdők, bozótos helyek és lombhullató vegyes erdők jellemző, helyenként kifejezetten gyakori faja. Magyarországon elsősorban a középhegység és a dombvidék déli lejtőinek tölgyeseiben honos. Kisújszálláson eddig egy példányt észleltünk 2013.11.01-jén a Sóhaj városrészen, amely a lámpa fényére érkezett az esti órákban. A város környéki száraz tölgyesek miatt előkerülése várható volt. Mezőtúron is ismert, ahol eddig néhány példány került elő októberben.

Agrochola macilenta (Hübner, 1809)

Nyugat-palaearktikus, holomediterrán faunaelem; quercetális faj. A meleg, száraz tölgyeseket és vegyes erdőket kedveli, a középhegység és a dombvidék egyes helyein igen gyakori lehet, szórványosan az ország bármely pontján felbukkanhat. Kisújszálláson 2012.11.04-én a Gyalpári-erdőben észleltük, ahol egyszerre több példányt sikerült kimutatni. Mező-

túron két példány ismeretes; az első 2011.11.13-án, a Kertváros területén-, a második 2013.10.22-én a Körös Peresi-holtágánál került elő.

Parastichtis suspecta (Hübner, 1817)

Transzpalaearktikus, eurosibériai faunaelem; nyár-fűz faj. A mérsékelt-en meleg és nedves síkvidéki láp- és mocsárerdőkből, vízparti fűzesekben, galériaerdőkben, homoki fehérynnyarasokban él, egyes példányai azonban más nedves élőhelyeken is előkerülhetnek. Kisújszálláson eddig egy példány volt látható 2012-ben a Sóhaj városrészen. Mezőtúron június elejétől július közepéig repül, de rendkívül lokális. Kizárólag a Hortobágy-Berettyó árterében lévő kőrísa-ligeterdőből ismeretes, ahol erős populációja él.

Lacanobia (Diataraxia) blenna (Hübner, 1824)

Nyugat-palaearktikus, holomediterrán faunaelem; sztyep faj. Vándorlepké, de vándorlásai eléggé korlátozott kiterjedésűek, ezért nincsenek közép- és észak-európai adatai, kivéve Magyarországról, ahol a kilencvenes évek közepén egy kis populációját fedezték fel a kiskunsági homokvidékeken (Hreblay & Szabó 1997). Azóta az Alföld több pontján is megtalálták (Mezőkovácsháza leg. Sarkadi L., Mezőtúr leg. Lévai Sz., Jászberény leg. Buschmann F., Hortobágy leg. Baranyi T.) ám mindenütt lokális és kis egyedszámban fordul elő. Kisújszálláson első két példányát röviddel az ezredforduló után fogtuk, ám ezek cédulázatlanok maradtak, így a fajt ez idáig mellőztük a listából. Újjonnan 2013.05.25-én került elő a Sóhaj városrészen. Mezőtúron, 1996-1997 folyamán már gyűjtötték egy-egy példányát, 2003-ban gyakori volt.

Több év szünet után ismét egyre sűrűbben feltűnik május eleje és szeptember vége között. A Jászságból 2003.08.28-án egy példány került elő a Borsóhalmi-réten (leg. Buschmann F.), míg egy másik a Tápó-vidékről, a Rekettyés-érnél 2004.06.27-én. 2003.07.03-án a Hortobágyon, Pentezugnál észlelték, 2004.09.04-én pedig Bakson.

Hada plebeja (Linnaeus, 1761)

Boreo-kontinentális „sibériai”, boreo-kontinentális faunaelem; mezofil -lápréti faj. Magyarországon elsősorban a Középhegységben gyűjthető, ahol gyakori is lehet, de egyes példányai az ország szinte valamennyi részéből előkerülhetnek. Kisújszálláson 2013.05.18-án, a Sóhaj városrészen érkezett egy példány a lámpa fényére. Mezőtúron eddig a nyári hónapokból ismeretes és gyakorinak mondható a Kertváros területén.

Cerapteryx graminis (Linnaeus, 1758)

Boreo-kontinentális „szibériai”, boreo-kontinentális faunaelem; mezofil faj. Élőhelyei nyílt gyeses területek, a zártabb erdővidékeken rendre hiányzik vagy csak időszakosan telepszik meg. Hazai elterjedése változó képet mutat: a század közepéig szinte ismeretlen volt, Kovács Lajos bizonyító példányok hiányában törölte a hazai faunajegyzékből (Kovács 1953). Később a hatvanas és hetvenes években hirtelen szinte az ország minden pontjáról nagyjából egy időben előkerült. A hegyvidékek magasabb régióiban nem volt ritka; növényvédelmi fénycsapdák a Nyírségben és a Borsodi-síkon is fogták; egyes években jelentős példányszámban jelentkezett. A későbbi, erősebben kontinentális időszakban újra visszahúzódott, de a Középhegység magasabb részein, illetve a nyugati határszélen szórványosan napjainkban is megfigyelhető. 1996.08.20-án Kisújszálláson is előkerült egy hím egyed a Sóhaj városrészen (leg. Molnár O.). Napjainkban a Tiszántúlon ritka és lokális, ezért a kimondottan figyelemre méltó fajok egyike; egy másik példányát 2000.08.29-én személyes lámpázás során Pusztataskonyban észleltük. Mezőtúron nem került elő.

Colias erate (Esper, [1805])

Déli kontinentális, dél-(nyugat-) szibériai faunaelem; sztyep (euryök) faj. A palearktikus régió keleti részében policentrikusan elterjedt faj, amely Közép-Kelet-Európától Turkesztánig, Kis-Ázsián keresztül Afganisztánig ismert. Napjainkban jelentős élettérhódításról tesz tanúbizonyságot, első hazai példányait már az 1950-es években gyűjtötték (Bálint 1994). 1990 folyamán a Kárpát-medence nyugati részét is meghódította. Az Őrségből csak 2005-ben mutatták ki Kercaszomoron, ahová valószínűleg alkalmi vándorlása során juthatott el, de az ezt követő években már nem észlelték (Sáfian 2011) – terjeszkedése az Alpok keleti lejtőin megrekedt. Mivel tápnövénye a lucernafélék közül kerül ki, így a mezőgazdasági kultúrák a faj kolonizációjára lehetőséget biztosítottak. Jelenleg az ország egész területén elterjedt, gyakori faj. Élőhelyei kultúrsztyeppek (utak mente, legelők, lucernások, parlagok), dolomit- vagy homokpuszták de vándorlásaiból adódóan kóbor egyedei a nagyvárosok belterületein is megjelennek. Az irodalmi adatok szerint évente három, egymásba folyó nemzedéke május végétől november elejéig repül, hernyójának fő tápnövénye a lucerna (*Medicago sativa*) és a tarka koronafürt (*Coronilla varia*). Kisújszálláson már április közepétől látható néhány példánya (2011.04.21. Nagykert utcai rét, 2011.04.22. Gyalpári szikes rét, 2012.04.27. régi 4-es út. leg. Kelemen I.), majd a nyár második felétől november közepéig közönséges. Megfigyeléseink szerint a lucernás kaszálók tömegével vonzzák egyedeit, domináns a helyi gyepterü-

leteken. Jelenleg leggyakoribb a kisújszállási *Colias-ok között. Mezőtúron is közönséges faj.*

Colias chrysotheme (Esper, [1781])

Déli kontinentális, dél-(nyugat-) szibériai faunaelem; sztyep faj. A faj hazai populáció európai szempontból jelentősek, Magyarországon a szakirodalom szerint főként a Középhegység dombvidékén és az Alföldön fordul elő. Régebben homokos vidékeinken általánosan elterjedt volt, ám jelenleg ezekről a területekről hiányzik (Bálint 1994). Élőhelyei homokpusztarétek, sziklafüves lejtősztyepprétek; a Dunántúl középső sávjának sziklagyepes rétjein helyenként még nem ritka.

A Bakonyban a Várpalotai-fennsík nagy kiterjedésű, kopár – rendszeresen legeltetett – dolomitaljazatú rétjein élnek a legjelentősebb populációi. Kisújszálláson 2013.10.12-én egy zöld alapszínű hím példányt észleltünk a Gyalpári szikes réten (det. et gen. prep. Fazekas I.), amely az *ab. susannae* néven felállított aberrációcsoportba sorolható (det. Dietzel Gy.). A faj determinációja megosztotta a megkérdozett szakemberek véleményét. A zöld alapszín és az elülső szárnyon lévő ultraibolyafolt hiánya miatt nem azonosítható egyértelműen *chrysotheme*-nek, viszont a genitália struktúra sokkal megbízhatóbb határozást eredményezett, mint a szárnyak színezete.

Hernyójának tápnövényei a csüdfű-fajok (*Astragalus spp.*), elsősorban a kisvirágú csüdfű (*Astragalus austriacus*) és a bükköny-fajok (*Vicia spp.*), például a borzas bükköny (*Vicia hirsuta*) – de Kisújszálláson nem találhatóak meg. Lösspusztai előkerülése mégis azzal magyarázható, hogy a *Colias chrysotheme* az ún. kombinált élőhelyi formátumokban előforduló faj, amely elsősorban a dunántúli hegy- és dombvidékre jellemző, de a nagy kiterjedésű síkvidéken – ha az egyéb paraméterek adottak – is repülhet. Mezőtúron nem észleltük. Védett

Plebejus argyrognomon (Bergsträsser, 1779)

Transzpalaearktikus, eurosibériai faunaelem; sztyep-mezofil faj. Hazánkban mindenütt előfordul, élőhelyei a nem bolygatott melegebb mikroklimájú száraz és üde rétek, de a magasabb hegyvidékekről hiányzik. Igénytelensége folytán mindenütt megtalálható, de a *Plebejus argus*-hoz hasonló, nagy tömegviszonyokra ritkán akad példa. Kisújszálláson elsőnek 2012.05.31-én a Nagyerdő melletti gyepon, majd 08.16-án a Keleti temető melletti kaszálón láttunk egy-egy hím példányt, utóbbi helyen 2013.07.06-án ismét előkerült (det. Dietzel Gy.). Mezőtúron is előforduló nem túl gyakori faj.

Boloria (Clossiana) dia (Linnaeus, 1758)

Transzpalaearktikus, euroszibériai faunaelem; euryök faj. Tágterűsű faj lévén mindenütt előfordul, egyes,- számára kedvező biotópokon néha igen magas példányszámot ér el. Magyarországon az intenzíven művelt területek kivételével mindenütt megtalálható, a hegy- és dombvidéki területeken akár közönséges is lehet. Élőhelyei főként meleg, napos, közepesen magas fűvű rétek, sztyeplejtők, bokorerdők, erdőszegélyek, parlagok, de parkokban és lakott területeken is megjelenik. Hazánk tájai közül a Nagyalföld élőhelyei gyökeresen átalakultak vagy teljesen megsemmisültek a XIX. sz. második felétől kezdődő gazdasági célú lecsapolások hatására; különösen igaz ez a Nagykunságra. Kisújszállás külterületének korábbi nagyobb természetes élőhelytípusaiból jelenleg már csak apró töredékek léteznek. Mivel a szakirodalom szerint az intenzíven művelt területek kivételével mindenütt megtalálható faj, ezért külön ki kell emelnünk, hogy Kisújszálláson is kimutatóra került. Első példányát 2013.07.18-án láttuk az egyik ház kertjében, ahol egy hibátlan állapotú nőtény jó megfigyelhető volt. Mezőtúron az 1990-es években észlelték egy példányát a Csordajáráson.

Nymphalis xanthomelas ([Denis & Schiffermüller], 1775)

Déli-kontinentális, dél-(nyugat-) szibériai faunaelem; üde lomberdei faj. Areája erősen szagatott, a Palearktikum középső és keleti részén elterjedt, a nyugati felében már lokálisan fordul elő (Németország, Svájc, Ausztria, Magyarország és a volt Szovjetunió déli része), míg Közép- és Kelet-Ázsiában széltében elterjedt. A Kárpát-medencében areájának nyugati határát éri el, a szakirodalom szerint hazánkban főként a Dunántúlon és a Középhegységben gyűjthető, de ritka és lokális. Az 1970-es éveket megelőzően még elterjedt és gyakori fajnak számított a hazai patakvölgyekben, ám az 1980-as években teljesen eltűnt. Élőhelyei liget- és láperdők, elsősorban sík- és dombvidéken. Egyetlen nemzedéke június – júliusban repül, majd áttelelés után tavasszal látható. Hernyója a víz fölé hajló fűzfélék gallyain társasan található, tápnövényei különböző fűz (*Salix spp.*) és nyár (*Populus spp.*) fajok; leginkább kecskefűzön (*Salix caprea*) és fehér fűzön (*Salix alba*) tenyészik. Bálint (1994) úgy jellemzi a fajt, hogy „talán már nem is tenyészik hazánkban”. A Tiszántúlon (és az országban) hosszú évtizedek után ismét előkerült egy szatmár-beregi lópban, ahol Máté András észlelte az 1990-es évek végén. 2004-2005 folyamán Debrecen, Pocsaj és a Nyírség déli részén is előkerült (Baranyi et al. 2005). Azóta az ország néhány pontján ismét gyakorivá vált, vagy újra felbukkant. A Szatmári-síkon az erdőterületeken szinte mindenütt jelen van a faj; 2013.05.20-án a Kömörői-erdőben több ezres példányszámú hernyó kolóniák kerültek elő a bejárt

részeken. A hernyók főképp kecskefűzön táplálkoztak, de a fehér fűz állományában is voltak lárvák, bábok.

Napjainkban kelet felől nyugati irányban terjed a faj; Tokajból, Zalkodról, Zemplénből, Nyíregyházáról a Sóstói-erdőből és az Aggteleki-karsztról (Szögliget, Ménes-völgy, 2013.06.16; 2014.03.14.) is vannak friss adatok. 2013-ban a Váraszói-völgyben szintén előkerült egy elhullott egyed, ami a Tarna vidékhez tartozik. Egyéb megfigyelések történtek Pilisszentkereszt és Pilisszentlélek között 2013.06.18-án, illetve Tiszababolna és Tiszadorogma közötti szakaszon 2014.03.12-én, ahol egy-egy hibátlan állapotú példány volt megfigyelhető. (Szombathelyi E. 2014, pers. comm., 15 March). 2014.03.18-án Tiszavalk és a Tisza-hídja közötti árterületen, túlnyomórészt csak *xanthomelas*-ok repkedtek, *polychloros*-t alig lehetett látni közöttük (Volosinovszki M. 2014, pers. comm. 18 March). Ezek szerint napjainkban a Közép-Tisza vidékén is gyakorinak mondható a faj előfordulása. 2014.03.13-án Álmosdon, a Daru-lápban illetve annak környékén gyakori volt; legalább húsz-harminc példány volt megfigyelhető a földutak mentén és a Kék-Kálló partján. A Visegrádi-hegység Bükkös-patak völgyében, 2014.03.18-án az Öreg-nyílás-völgynél Tóth Balázs észlelt egy példányt. A Budai-hegység déli előterében a Tétényi-fennsíkon 2014.03.14-én Rab Tibor mutatta ki a faj egy példányának előfordulását. A biatorbágyi a Iharos-erdőnél 2014.03.21-én bukkant fel. A faj gyakori megjelenések oka 2014 tavaszán, minden bizonnyal a 2013-as tömeges keléssel magyarázható. Ismert jelenség, hogy erős gradációk alkalmával, sokkal nagyobb a szórvány-populáció, több a kóbor példány, mint beállt tömegviszonyok mellett. 2014.03.13-án nagy meglepetést okozott első kisújszállási példánya, amely a régi Téglagyári-tónal került elő a kora délutáni órákban. Minden bizonnyal egy elkóborolt egyedet észleltünk; úgy feltételezzük, hogy a Berettyó folyásánál megtelepedhet a számára kedvező környezetben. Mezőúton eddig nem észleltük, de előkerülése várható. Védett.

A történeti forrásokban (Kovács 1953) szereplő fajok faunisztikai szempontból érdekes, ritka és védett fajainak jellemzése

A Kovács-féle nomenklatura az esetek többségében megfelel a Seitz-műben alkalmazott nomenklatúrával. A genus neveknél nincs megadva szinonima, a fajneveknél azonban az Abafi-Aigner (1907) lepkehatározóban szereplő fajnevet is olvashatjuk, ha eltér a jegyzékben szereplőtől. A szerző a fajok jegyzékét egy térkép együttes használatával közli. A feltüntetett gyűjtőhelyek katalógusában városunk „Kisújszállás és környéke” címmel szerepel. Ennek betű-szám kombinációja az „I4c” karakterekből áll. A

felsorolásban a nevezéktani eltérések jelölésére, ahol szükséges a fajok neveit egy = jel után a Varga et al. (2010) munkájából származó nevezéktan-nal egészítjük ki. A rendszertani besorolás is innen származik.

A felsorolásban hat védett faj szerepel: *Brephos puella* Esp. (= *Archibearis puella* (Esper, 1787)), *Papilio machaon* L., *Lycaena thersamon* Esp., *Strymon w-album* Knoch = *Satyrium w-album* (Knoch, 1782), *Aglais urticae* L. (= *Nymphalis urticae* (Linnaeus, 1758)), *Nymphalis io* L. A *Satyrium w-album* (Knoch, 1782) területileg új.

Az *Archibearis puella* (Esper, 1787) az alföldi nyárfás területek egyik jellemző kora tavaszi faja. Kisújszálláson gazdag populációját fedeztük fel a régi 4-es út menti szakaszon és a Nagyerdei gyepek szélében, ami azt jelenti, hogy több mint kilencven év elteltével stabilan tenyészik a helyi területeken. Az ültetett fehér nyár jelenlétének függvényében kisebb-nagyobb egyedszámban előfordul még a város peremterületein illetve a Gyalpári-erdőben egyaránt. Ha a februári tél enyhe, akkor Kisújszálláson a hónap második felétől már megkezdji rajzását, amely egészen március közepéig tart. A *Papilio machaon* (Linnaeus, 1758) napjainkban elsősorban agrár-élőhelyeken fordul elő; az 1990-es években jóval ritkább volt Kisújszállás környékén, mint napjainkban. A ritkulási folyamat a mérsékelt kemikália használat következtében úgy tűnik kedvezően hatott a faj számára, mert az elmúlt évek során meglehetősen gyakorinak bizonyult. A *Lycaena thersamon* (Esper, 1784) az 1970-es évek végére rendkívül megfogyatkozott az országban. Manapság azonban újra általánosan elterjedt. Kisújszálláson egyesével került elő, de a gyér vegetációjú réteken, ruderalis területeken (főként a Nagykeresztben) akár több példánnyal is találkozhatunk. A *Satyrium w-album* (Knoch, 1782) napjainkban ritka és lokális, kolóniái elszórtak, és általában alacsony egyedszámúak; elsősorban domb- és hegyvidéken élnek populációi. A szilfavész a lepke tápnövény-állományában Európa-szerte nagy pusztítást okozott, amelynek eredményeként maga a lepke is nagyon megritkult, veszélyeztetetté vált. Jelenleg még nem sikerült helyileg kimutatni, de ígéretesnek tűnő sziles élőhelyet ismerünk a Gyalpári-erdőben, ahol tenyésését a múzeumi példányok, és a mezőtúri előfordulások valószínűsítik. A magyarországi nagylepkék és elterjedésük által közölt *Nymphalis urticae* (Linnaeus, 1758) egészen az 1990-es évek elejéig az egyik leggyakoribb nappali lepkefajnak számított Kisújszállás térségében. Manapság az ország legtöbb területén megfogyatkozott, a kisújszállási és mezőtúri régióból teljesen eltűnt. Szintén csalánfogyasztó és áttelelő faj a *Nymphalis (Inachis) io* (Linnaeus, 1758). Kisújszálláson folyamatosan jelenlévő faj, de gyakorisága változó. Csapadékosabb években (2010) akár közönséges is lehet, míg szárazabb években alig látni (2013). Térségünkben leginkább

erdőszéleken és utak mentén fordul elő (pl. régi 4-es út, Gyalpári-erdő környéke, Nagyerdei gyepek) de kertekben és a helyi temetőekben is rendszeresen látható, különösen tavasszal. Élőhelyeit a cserjésedés-, főként az invazív gyalogkac (*Amorpha fruticosa*) veszélyezteti.

Triphosa dubitata (Linnaeus, 1758)

Transzpalaearktikus, euroszibériai faunaelem; silvicol faj. Magyarországon viszonylag ritka. Élőhelyei az erdők- és azok szegélye, valamint a mészkőhegységek nyíltabb, cserjés részei. A Parlay-gyűjtés példánya hím, és 1923.04.11-én lett fogva Kisújszálláson. Ismételt előkerülése várható, Mezőtúron 1999. április elején két példány került elő a Csordajárásról és egy a Béketelepről (Lévai 2004).

Boarmia lichenaria Hufn. (= *Cleorodes lichenaria* Hufnagel, 1767)

Nyugat-palaearktikus, holomediterrán faunaelem; quercetális faj. Hazánkban csak helyenként és ritkán fordul elő nedvesebb erdőkben, ligetekben, ártéri erdőkben. A Parlay-gyűjtés két hím példánya 1923.05.16-án lett fogva Kisújszálláson. Történeti előfordulását nem sikerült újabb adatokkal kiegészíteni, Mezőtúron sem került elő. Ettől függetlenül a kisújszállási Gyalpári-erdőben tenyészése elképzelhető.

Dicranura vinula L. (= *Cerura vinula* Linnaeus, 1758)

Transzpalaearktikus, euroszibériai faunaelem; nyár-fűz (populosalicetális) faj. Magyarországon sokfelé előfordul, de általában nem gyakori. Nedvesebb erdőkben, nyirkos völgyekben, lápokon, folyók árterein él, elsősorban magasabb hegyvidékeinken ritka vagy nincs is meg. Már április elején megjelenhetnek imágói, repülése június végéig, július elejéig tarthat (Vojnits 1980). Hernyója fűz (*Salix spp.*) és nyár (*Populus spp.*) fajokon él. Az irodalmi adatok szerint jóval gyakoribb a *Cerura erminea*-nál, ám az utóbbi időben előfordulása szórványossá vált, míg a *C. erminea* bizonyos években és területeken (még Kisújszálláson is) gyakori lehet. A Parlay-gyűjtés példánya nőstény, és 1924.06.03-án lett fogva Kisújszálláson. Sem Kisújszálláson, de még a mezőtúri fűz-nyárfogyasztó-ártéri fajok között sem tudtuk az elmúlt két évtized során kimutatni. Ismételt előkerülésére jelenleg nem számítunk, de a múzeumi adatok megerősítik, hogy egykor nálunk is éltek populációi.

Xylena vetusta (Hübner, 1813)

Boreo-kontinentális „szibériai”, boreo-kontinentális expanzív holomediterrán faunaelem; silvicol faj. Magyarországon szinte mindenhon-

nan előkerült, de sehol sem gyakori, az utóbbi években kifejezetten megritkult. A XX. század utolsó évtizedéig a két hazai *Xylena* faj közül inkább a *X. vetusta* volt gyakoribb, ekkor azonban a helyzet megváltozott: a *X. exoleta* kifejezetten gyakorivá vált, míg a *X. vetusta* gyakorlatilag eltűnt, az elmúlt évtizedben csak kivételesen került elő (Aggteleki-karszt, Vértes, Gerecse). A Parlay példánya hím, és 1923.08.30-án lett gyűjtve Kisújszálláson. Mezőtúri példányát Lévai Szabolcs közli, melyet 1998.04.25-én a Méherzugban észlelt, de további példányok azóta sem kerültek elő.

***Calymnia affinis* L.** (= *Cosmia (Ulmia) affinis* Linnaeus, 1767)

Transzpalaearktikus, eurosibériai faunaelem; silvicol faj. Ökológiai igényeit és hazai elterjedését tekintve nagyon hasonlít a *Cosmia diffinis* fajhoz, de még annál is ritkább. A mesterséges fény vonzza, míg csalétken ritkábban jelenik meg. Noha Magyarországon sokfelé előfordul, mégis lokális, és egyedszáma általában alacsony. A Tiszántúlon, és ezen belül a Nyírségben szórványosan elterjedt, ritka lepke, amely mindig egyesével került elő. A Parlay két nőstény példánya 1923.06.24-én lett gyűjtve Kisújszálláson. Mezőtúron a Méherzugból három példány ismeretes. Ismételt előkerülése Kisújszállás térségében várható.

***Strymon w-album* Knoch** (= *Satyrium w-album* Knoch, 1782)

Transzpalaearktikus eurosibériai faunaelem; silvicol-erdőszegély faj. A szakirodalom szerint a szillel együtt Magyarországon csaknem mindenütt előfordul (Gozmány 1968). Napjainkban ritka és lokális, kolóniái elszórtak, és általában alacsony egyedszámúak; elsősorban domb- és hegyvidéken élnek populációi. Rokonaihoz képest nedvességigénye nagyobb, patak völgyekben, ligetes erdőkben, liget- és láperdőkben, üde lomboserdőkben illetve parkokban fordul elő, ahol egészséges szilfák zöldellnek. A szilfavész a lepke tápnövény-állományaiban Európa-szerte nagy pusztítást okozott, amelynek eredményeként maga a lepke is nagyon megritkult, veszélyeztetetté vált. A Parlay által fogott három hím 1923.06.03-án-, a három nőstény 1923.06.10-én Kisújszálláson lett gyűjtve.

Ennek ellenére nekünk nem sikerült Kisújszálláson megfigyelni, ám előkerülése a helyenként lápos Gyalpári-erdő területén a legvalószínűbb, ahol jelentős szil állományokat ismerünk. Történeti előfordulására utal, hogy Mezőtúron is észlelték az 1990-es években. Lévai (2004) több példányt említ a mezőtúri Csordajárás mentén, ahol 1999.05.31-én, illetve a május végi – június eleji időszakban rendszeresen kimutatható volt, ám a kökényest, amely feltételezhetően a faj tenyészéséül szolgált kivágták – azóta nem sikerült újból megfigyelni. Egy kopott példányt említ még a Horto-

bágy-Berettyó menti ártéri erdőben, amelyet 1999. június végén észlelt. Kisújszállási ismételt előkerülése várható. Védett.

A történeti előfordulási adatok a Parlay-gyűjteményből származnak, és a jelentősebb fajok megtalálhatóak a Magyar Természettudományi Múzeum nagylepkegyűjteményének törzanyagában. A preparált példányokon két fajta cédula található. Az egyik az 1920-as évekből eredeti gyűjtőé, Parlayé, kézzel írva, de az évszámok nyomtatva vannak. A másik egy nyomtatott cédula, melyen a gyűjtési időpont van kézzel kitöltve. Ez utóbbi akkor kerülhetett a példányokra, amikor a Parlay-gyűjtemény bekerült a múzeumba és a példányokat beosztották a törzsgyűjteménybe. Mindkét cédulán csupán Kisújszállás van feltüntetve, pontosabb lelőhely a megnézettek egyikén sem olvasható (Bálint Zs. 2014, pers. comm. 20 March). A későbbiekben Kovács (1956) azonban már nem említi több előfordulási adatot Kisújszállás környékéről, így a saját megfigyeléseinkből származó 452 fajjal együtt összesen 458 a Kisújszállás környékén megfigyelt *Macrolepidoptera* fajok száma 2014 elején. A Kovács (1953) által felsorolt (Parlay-gyűjteményből származó) kisújszállási fajok közül néhány napjainkra már valószínűleg kipusztult a régióban, de a rövid ideig tartó repülési idő-, esetleg a gradációs évek hatására egyes fajok újból előkerülhetnek.

A korábbi kutatások véletlenszerűsége és nagyfokú hiánya miatt a korábbi két tanulmány (Kelemen et al. 2011, 2012) és a jelenlegi összefoglaló írás fontos hiánypótló mű lehet, és reményeink szerint sikeresen hozzájárul az Alföld nagylepke faunisztikai adatbázisának bővítéséhez.

Köszönetnyilvánítás: Köszönettel tartozunk Dietzel Gyulának a nehezen határozható *Colias* és *Plebejus* fajok, Ronkay Lászlónak *Noctuidae* fajok határozásában nyújtott segítségért. Fazekas Imrének a külsőleg nem, vagy nehezen határozható egyedek genitális vizsgálatáért és a tanulmányunk megjelentetésében kifejtett munkájáért. Köszönjük Bálint Zsoltnak, hogy munkánkat a Magyar Természettudományi Múzeum gyűjteményében fellelhető kisújszállási adatokkal kiegészítette, továbbá Szócs Leventének, hogy megosztotta velünk az ERTI Fénycsapda Hálózat anyagából származó *Acontia candefacta* adatokat. A szakirodalom fellelésében nyújtott segítségért köszönettel tartozunk Fábíán Györgynek, a szakmai konzultációkért Bálint Zsoltnak, Buschmann Ferencnek, Dietzel Gyulának, Kiss Ádámnak, Ronkay Lászlónak, Sáfíán Szabolcsnak és Varga Zoltánnak, a terepi munkában történő részvételért Hermann Zsuzsának, Kelemen Tamásnak, Molnár Olivérnek és Vigh Lajosnak.

Irodalom – References

- A Magyar Állami Természetvédelem Hivatalos Honlapja 13/2001. (V.9.) KöM rendelet - 2. melléklet. – www.termeszettvedelem.hu/index.php?page=sub_685 [visited 07.02.2014]
- Abafi-Aigner L. 1907: Magyarország lepkéi. – Magyar Királyi Természettudományi Társulat, Budapest – Reprint 2000, 1–175.
- Baranyi T., Korompai T., Józsa Á. Cs., Bertalan L. 2004: Adatok a Tiszántúl és a Tiszamente Lepidoptera-faunájának ismeretéhez (Lepidoptera). – A Puszta 1/21: 21–134.
- Baranyi T., Józsa Á. Cs., Korompai T. 2005: 2006. Évi Adatok a Tiszántúl és a Tiszamente Lepidoptera-faunájának ismeretéhez (Lepidoptera). – A Puszta 1/22: 29–112.
- Bálint Zs. 1994: Magyarország nappali lepkéi a természetvédelem tükrében (Lepidoptera: Rhopalocera). – Somogy Múzeumok Közleményei 10: 183–206.
- Dietzel Gy. 1997: A Bakony természettudományi kutatásainak eredményei 21. A Bakony nappali lepkéi. Regionális Vörös Könyv. – A Bakony természettudományi kutatásának eredményei, Zirc, 21, 200 p.
- Fajčák J. 1998: Die Schmetterlinge Mitteleuropas II. Band. Bestimmung, Verbreitung, Flugstandort, Bionomie. – Bratislava, 170 p., 22 Tafel, 20 Farbtafel.
- Fajčák J. 2003: Die Schmetterlinge Mittel- und Nordeuropas. Bestimmung, Verbreitung, Flugstandort, Bionomie. – Bratislava, 172 p., 22 Tafel, 38. Farbtafel.
- Gozmány L. 1968: Magyarország állatvilága – Fauna Hungariae, XVI. Kötet – Lepidoptera. 15. füzet – Nappali lepkék – Diurna (Fauna Hung. 91.). – Akadémiai Kiadó, Budapest. 1–204.
- Gozmány L. 1970: Magyarország állatvilága – Fauna Hungariae, XVI. kötet. Lepidoptera. 11. füzet. – Bagolylepkék I. – Noctuidae I. (Fauna Hung. 102.). – Akadémiai Kiadó, Budapest, 151 p.
- Hreblay M., Szabó A. 1997: *Lacanobia (Diataraxia) blenna* a magyar faunára új bagolylepké-faj (Lepidoptera). – Folia entomologica hungarica 58: 248–249.
- Kádár M., Petrányi G., Ronkay G., Ronkay L. 2010: A magyarországi bagolylepkék (Lepidoptera, Noctuidae) fényképes határozója. – Szalkay Lepkehatározó Sorozat 1. kötet. Szalkay József Magyar Lepkészeti Egyesület, Budapest, 72 p.
- Kelemen I., Majláth G., Majláth I. 2011: Nagylepkéfaunisztikai és élőhelykutatások Kisújszálláson és környékén 1998 és 2010 között (Lepidoptera) – Macrolepidoptera and habitat survey in Kisújszállás (Hungary) and its surrounding areas. – e-Acta Naturalia Pannonica 2 (1): 31–48.
- Kelemen I., Majláth G., Lévai Sz., Majláth I. 2012: Nagylepkéfaunisztikai kutatások Kisújszálláson és környékén II. - New results of the Macrolepidoptera survey in Kisújszállás II. (Hungary) and its surrounding areas. (Lepidoptera: Macrolepidoptera). – e-Acta Naturalia Pannonica 3: 59–106.
- Kiss Á., Korompai T., Kozma P. 2010: Új és ritka fajok adatai a Mátra lepkéfaunájának ismeretéhez II. (Lepidoptera: Macrolepidoptera). – Folia Historico Naturalia Musei Matraensis 34: 151–159.
- Kovács L. 1953: A magyarországi nagylepkék és elterjedésük. – Folia Entomologica Hungarica (series nova) 6: 76–164.
- Kovács L. 1956: A magyarországi nagylepkék és elterjedésük II. – Folia Entomologica Hungarica (series nova) 9: 89–140.
- Kovács L. 1965: Magyarország állatvilága – Fauna Hungariae, XVI. kötet. Lepidoptera. 8. füzet. – Araszolólepkék I. – Geometridae I. (Fauna Hung. 74.). – Akadémiai Kiadó Budapest, 55 p.

- Lévai Sz. 2004: Mezőtúron és környékén 1995-2004 között kimutatott nagylepkéfajok. – A Puszta 1/21: 135–178.
- Majláth I. 2012: Egykor puszta, ma agrártáj: avagy mi maradt térségünk természetes növényzetéből? In: Kisújszállási nagykun kalendárium a 2012-es szökőévre a város újratelepülésének 295. esztendejében. – Kisújszállás Város Önkormányzata, Kisújszállás, pp. 292–298.
- Malgay V., Sáfíán Sz. 2008: Újabb nagylepke adatok Barcs környékéről (Lepidoptera). – Somogy Múzeumok Közleményei 18: 117–120.
- Marosi S. & Somogyi S. (eds.) 1990: Magyarország kistájainak katasztere I-II. – MTA Földrajztudományi Kutató Intézet, Budapest, 1023 p.
- Mészáros Z., Szabóky Cs. 2012: A magyarországi nagylepkék gyakorlati albuma – Szalkay József Magyar Lepkészeti Egyesület, Budapest, 185 p.
- Poltavsky A. N., Artokhin K. S. 2006: *Tarachidia candefacta* (Lepidoptera: Noctuidae) in the south of European Russia. – Phegea 34 (2): 41–44.
- QGIS Development Team. 2014: QGIS Geographic Information System. Open Source Geospatial Foundation Project. – <http://qgis.osgeo.org>
- Rezbanyai-Rezer L., Kádár M. 2005: 2. Európai Lepkék Éjszakái. (2nd European Moth Nights) egy tudományos mérleg. (Lepidoptera: Macrolepidoptera), pp. 1–20.
- Ronkay L., Ronkay G. 2006: A magyarországi csuklyás-, szegfű- és földibaglyok atlasza (Noctuidae: Cuculliinae, Hadeninae, Noctuinae). – Natura Somogyiensis 8: 1–416.
- Sáfíán Sz. 2011: Kercaszomor (Őrség) nappali lepkéi (Lepidoptera: Papilionidea és Hesperioidea). – Natura Somogyiensis 19: 251–262.
- Schurov V. I. 1998: Acclimatization of American's bird-dropping moth. – The protection and quarantine of plants 12: 31–32.
- Szeőke K. 2012: Parlagfűfogyasztó bagolylepke: *Acontia (Trachidia) candefacta* (Hübner, [1831]). – Növényvédelem 48 (11): 519–521.
- Székely L. 2012: The Macrolepidoptera (Insecta) of central Dobrogea (Romania). – Travaux du Muséum National d'Historie Naturelle „Grigore Antipa” 55 (1): 125–166.
- Varga Z. 1976: Az *Amphipyra berbera* Rungs, 1949 (Lepidoptera, Noctuidae) elterjedése Magyarországon. – Herman Ottó Múzeum Évkönyve 15: 341–350.
- Varga Z. (ed.) 2010: Magyarország nagylepkéi (Macrolepidoptera of Hungary). – Heterocera Press, Budapest. 253 p.
- Varga Z., Ronkay L., Bálint Zs., László M. Gy., Peregovits L. 2004: Nagylepkék (Checklist of the fauna of Hungary. Volume 3. Macrolepidoptera) A magyar állatvilág fajjegyzéke, 3. Kötet. – Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest, 111 p.
- Vojnits A. 1980: Araszolólepkék I. – Geometridae I. In: Magyarország állatvilága – Fauna Hungariae, XVI. kötet – Lepidoptera, 8. füzet, 157 p.
- Vojnits A., Uherkovich Á., Ronkay L. & Peregovits L. 1991: Medvelepkék, szenderek és szövőlepkék – Arctiidae, Spingidae et Bombyces. In: Magyarország állatvilága – Fauna Hungariae XVI. kötet. Lepidoptera 14. füzet, 243 p.